

Litteraturkrönika 1994

Av S. Hellberg, B. Pamp och C. Platzack

Guglielmo Cinque, Jan Koster, Jean-Yves Pollock, Luigi Rizzi and Raffaella Zanuttini (eds.), Paths Towards Universal Grammar. Studies in Honor of Richard S. Kayne. XVI + 491 s. Washington D.C. 1994 (Georgetown University Press). (Georgetown Studies in Romance Languages.) ISBN 0-87840-287-X. Efter Chomsky är Richard Kayne den främste generative lingvisten idag, och den enskilde person som mer än någon annan bidragit till den generativa lingvistikens utveckling i Europa under 1970- och 80-talen. Härvidlag har Kaynes eminenta förmåga att kombinera empiriska och teoretiska studier varit av stor betydelse, men också hans inspirerande sätt att undervisa och hans generösa personlighet. Kayne har sitt huvudområde inom jämförande romansk syntax. Han har också givit betydande bidrag inom teoretisk lingvistik och jämförande germansk syntaxforskning, och också haft ett visst inflytande på den skandinaviska generativa lingvistik, bl.a. genom att han deltagit som lärare på sommarskolor och i olika sammanhang stött och uppmuntrat den jämförande skandinaviska syntaxforskningen.

De tjugosju uppsatserna i den här anmälda festskriften till Kaynes femtioårsdag är alla skrivna av forskare som på ett eller annat sätt inspirerats eller understötts i sitt arbete av Kayne. De flesta bidragen är skrivna av europeiska lingvister med rötter i romansk språkforskning, men volymen rymmer också uppsatser av holländska, tyska, ungerska och amerikanska lingvister. Tre av bidragsgivarna är skandinaver. Medan Tarald Taraldsen i sin artikel skriver om ett rätoromanskt fenomen, hämtar både Anders Holmberg och Christer Platzack materialet till sina bidrag från de skandinaviska språken. Platzack skriver om en typ av lexikaliserade fraser, s.k. abstrakta övergångsfraser (typen *gå till anfall*, *falla i sömn*), medan Holmberg behandlar kongruensfenomen i skandinaviska opersonliga konstruktioner.

Förutom bidragen och en förteckning av Kaynes publicerade skrifter innehåller volymen en kort biografisk presentation, där särskilt

Kaynes roll för den europeiska generativa lingvistikens kraftigt understryks. C.P.

Language Acquisition. Studies in Generative Grammar. Papers in Honor of Kenneth Wexler from the 1991 Glow Workshops. Edited by Teun Hoekstra [&] Bonnie D. Schwartz. XII + 401 s. Amsterdam, Philadelphia (John Benjamins). (Language acquisition & Language disorders. 8.) ISBN 90-272-2472-2 (Eur.) / 1-55619-244-4 (US) (Hb). ISBN 90-272-2473-0 (Eur.) / 1-55619-245-2 (US) (Pb). Denna volym innehåller elva uppsatser om hur de som lär sig modersmålet eller ett andra språk tillägnar sig syntaxen; här finns också en inledande översikt av utgivarna där den nuvarande synen på hur språk tillägnas presenteras. Bland förf. märks Nina Hyams, Harald Clahsen, Zvi Penner, Luigi Rizzi, Anne Vainikka, Lynn Eubank, Vivian Deprez och Amy Pierce. Gemensam utgångspunkt för alla uppsatserna är övertygelsen om förekomsten av en medfödd, för alla människor gemensam "universell grammatik", som på olika sätt kan anpassas till en grammatik för de enskilda språken. Artiklarna om förstaspråksinläring behandlar huvudsakligen frågan om huruvida den universella grammatiken är konstant under de första levnadsåren eller om det ingår ett inslag av mognad, medan artiklarna om andraspråksinläring bl.a. tar upp frågan om vilken roll förstaspråket spelar vid inlärandet av ett andra språk.

Diskussionen om förstaspråksinläring baseras på data från bl.a. holländska, engelska, finska, franska, isländska, italienska, japanska, svenska och tyska, andraspråksstudierna rör främst inläringen av tyska för talare från Korea, Spanien och Turkiet. Bland de konstruktioner som studeras märks utelämnning av subjekt i tidigt barnspråk, placeringen av det finita verbet och andra ordföljdsproblem, kasusbruket och användning av icke finita satser och frågeordsfrågor. C.P.

Robert McAllister, Talkommunikation. 214 s. Lund 1994 (Studentlitteratur). ISBN 91-44-46421-5. Detta verk presenteras som en grundläggande lärobok för universitetsstudier i fonetik och allmän språkvetenskap och, naturligtvis, som användbar också för andra kategorier läsare. Det innehåller en avdelning om talproduktion, en om akustisk fonetik och en om talperception och täcker därmed fonetikens olika grenar. I avdelningen om produktion hoppar dock förf., med hänvisning till existerande läroböcker, över den sedvanliga artikulatoriska

sorteringen av vokaler och konsonanter. Boken kan därmed sägas innehålla allt det i fonetikens elementa som de flesta språkvetare brukar ha lite darriga kunskaper om.

Den fjärde och sista avdelningen handlar om fonologi, inbegripet dess förhållande till fonetiken. Det är påfallande hur stort utrymme som ägnas åt den generativa fonologin i Chomsky och Halles tappning. Den svenska tillämpningen av denna hämtas från Linell-Svensson-Öhman: *Ljudstruktur* (1971). Det är lite olyckligt, eftersom det mesta av den generativa fonologi som faktiskt skrevs för svenskan på 1970-talet tillkom efter *Ljudstruktur* och under tydligt avstånds-tagande från dess mest abstrakta fonologi. S.H.

Studien zum Altgermanischen. Festschrift für Heinrich Beck. Herausgegeben von Heiko Uecker. XV + 760 s. Berlin, New York 1994 (Walter de Gruyter). (Ergänzungsbände zum Reallexikon der Germanischen Altertumskunde. 11.) ISBN 3-11-012978-7. Denna festschrift innehåller trettioåtta bidrag inom skilda discipliner, språkvetenskap, litteraturvetenskap och kulturhistoria. Huvuddelen av bidragen behandlar fornnordiska ämnen, men här finns också arbeten om gotiska och forn- och medelhögtyska. De flesta bidragen är på tyska, sex uppsatser är skrivna på engelska, en på norska och en på danska. Bland bidragsgivarna märks Theodore Andersson, Oscar Bandle, Margaret Clunies Ross, Ulrich Groenke, Ottar Grønvik, Rolf Heller, James Knirk, Preben Meulengracht Sørensen, Klaus von See och Gro Steinsland. Boken inleds med sedvanlig *Tabula Gratulatoria* och avslutas med en förteckning av festföremålets skrifter. C.P.

Otmar Werner (Hrsg.), *Probleme der Graphie. 165 s. Tübingen 1994 (Gunter Narr Verlag). (ScriptOralia. 57.) ISBN 3-8233-4272-X. ISSN 0940-0303.* Uppsatserna i denna volym handlar om skriftsystemen i olika språk och språkgrupper och teorier för deras beskrivning. Den mest avancerade teoridiskussionen förs i de båda uppsatser som behandlar tyskan (av Horst Haider Munske och Gerhard Augst). Det är lite märkligt att man förutsätter att ingen diskussion om vad en naturlig ortografi är skulle ha förts före 1980-talets mitt. En sådan diskussion fördes dock på 1960- och 1970-talen, även på tyskt språkområde (Bierwisch), och i mycket är det dessa igenvuxna stigar man trampar upp på nytt.

Övriga uppsatser är mer materialinriktade och rätt triviala i teoretiskt avseende. Två av dem handlar om romanska språk och tre om turkiska språk. Den sista och längsta uppsatsen, av Otmar Werner, är en lärd exposé över besynnerligheterna i de olika nordiska språkens ortografier. Den innehåller dock inte mycket nytt för den som sysslar med nordiska språk. S.H.

*

Michael P. Barnes, The Runic Inscriptions of Maeshowe, Orkney. 298 s. Uppsala 1994 (Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet). (Runrön. Runologiska bidrag utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet. 8.) ISBN 91-506-1042-2. ISSN 1100-1690. Runristningarna i Maeshowe upptäcktes vid utgrävningarna 1861, men trots att flera forskare har arbetat med ristningarna är det först i och med Barnes bok som vi får en vetenskaplig utgåva av dem. Varje inskrift beskrivs utförligt med illustrationer (ett eller flera foton av varje ristning), genomgång av de enskilda runorna, en translitterering och en översättning, samt en diskussion av innehållet. Förutom själva utgåvan innehåller boken dels en kritisk genomgång av tidigare forskares uppfattningar om Maeshowe-inskrifterna, dels en lingvistisk beskrivning av inskrifterna (runformer, ortografi, fonologi). C.P.

Ulla Börestam Uhlmann, Skandinavertalningar. Språkliga och interaktionella strategier i samtal mellan danskar, norrmän och svenskar. 222 s. Uppsala 1994 (Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet). (Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet. 38.) ISBN 91-506-1066-X. ISSN 0083-4661. Rätt lite är känt om hur skandinavertalningar med varandra; ett av syftena med den här anmälda avhandlingen är att öka vår kunskap på detta område. Förf. rapporterar om resultatet av en detaljstudie av hur interaktionen förlöper i ett antal videoinspelade samtal, som förs mellan unga kvinnor och män (sex från resp. Danmark, Norge och Sverige) som vid inspelningstillfällena feriearbetade i Köpenhamn, Oslo och Stockholm. Inspelningarna består dels av gruppsamtal om tre, dels av dyader i olika språkliga kombinationer.

Efter en genomgång av ett par tidigare undersökningar av inter-skandinaviska samtal refererar förf. i ett särskilt kapitel vad vi sedan

tidigare vet om särskilda kommunikativa strategier då skandinaver samtalar: det rör sig om lägre talhastighet, större tydlighet och viss modifiering av vokabulären i grannspråklig riktning. Det därpå följande kapitlet redogör för den ömsesidiga påverkan som deltagarna i ett samtal utövar på varandra. Efter beskrivningen av informanterna och inspelningssituationerna följer så tre kapitel där resultaten av den språkliga analysen presenteras. Här granskar förf. förekomsten av två möjliga huvudstrategier vid interskandinaviska samtal, nämligen dels att söka en språkligt minsta gemensamma nämnare, dels att överbrygga de språkliga hindren interaktionellt. Till skillnad från vad som ofta påstås visar det sig att deltagarna i samtalen endast sällan tillgriper engelska för att lösa ett kommunikationsproblem; som förf. påpekar kan det dock inte uteslutas att medvetenheten om den pågående inspelningen verkat hämmande på benägenheten att ta till engelska. Analyskapitlen följs av ett kapitel där förf. studerar förekomsten av repareringsinitiativ i samtalen, som t.ex. begäran om upprepning, förtydligande eller bekräftande; förf. tar också upp omformuleringar och andra strategier för att undvika förståelseproblem. I det sista kapitlet före sammanfattningen och resultatdiskussionen redovisar förf. de uppgifter som de inspelade personerna skriftligt lämnat som svar på frågor om språkliga ansträngningar och synen på eventuella skillnader mellan nationella och interskandinaviska samtal. C.P.

Hans Götzsche, Deviatonal Syntactic Structures. A Contrastive Linguistic Study in the Syntax of Danish and Swedish. 209 s. Göteborg 1994 (Göteborgs universitet, Institutionen för svenska språket). Denna avhandling är upptagen med språkteoretiska och språkfilosofiska spörsmål. I det första kapitlet analyserar förf. språkteorin hos Viggo Brøndal, Louis Hjelmslev och Paul Diderichsen. På grundval av denna analys, särskilt den av Diderichsen, sätter förf. i kap. 2 upp sin egen formaliserade modell, "Epi-Formalism". Denna demonstreras på dansk och svensk syntax, varvid respektive språks egenheter beskrivs som avvikelser från ett gemensamt skandinaviskt mönster. I kap. 3 följer en direkt tillämpning på H. C. Andersens "Historien om en Moder" och ett par av dess tidiga svenska översättningar. Kap. 4 fortsätter med en utredning av de stilistiska skillnaderna mellan originaltexten och översättningarna. Den är utförd med känsligt handlag, och kap. 4 är kanske för den ordinäre nordisten det intressantaste i avhandlingen. Förf. visar att översättarna ibland misslyckas med att återge det speciella i

Andersens stil men att den ene av dem försöker kompensera genom att tillföra andersenska stildrag på andra ställen, någon gång med en alltför sentimental effekt. S.H.

John McKinnell, Both one and many. Essays on Change and Variety in Late Norse Heathenism with an Appendix by Maria Elene Ruggerini. 208 s. Roma 1994 (Editrice "il Calamo"). (Philologia. 1.) ISBN 88-86148-07-0. Den nordiska hedendomen och dess avtryck i fornvästnordisk litteratur upphör inte att attrahera forskare, särskilt utanför Norden. John McKinnell inleder sin bok med ett kapitel där han betonar heterogeniteten i den hedniska religionen och därmed den enskilde poetens frihet att ändra i historierna och hitta på nya. Han gör också källkritiska försök att nå fram till äkta hedendom i texterna men lyckas inte helt, och de följande kapitlen läses nog bäst som goda litterära analyser. De behandlar i tur och ordning Loke-bilden i olika texter, olika framställningar av Tors kamp med Geirrod, världssynen i Vafpruðnismál och som kontrast däremot den mer kristet färgade världssynen i Völuspá. Analysen av Loke i hans tvetydiga roll som den som både ställer till det för gudarna och reder upp det för dem kombinerar förf. med andra iakttagelser som han anser visa på en världsbild där allt är osäkert och ordning och kaos står varandra nära.

McKinnells text följs av ett appendix, där Maria Elena Ruggerini ger sin analys av Vafpruðnismál. Appendixet omfattar mer än en fjärdedel av bokens text, och man undrar varför inte Ruggerini står som medförfattare. Hon redovisar ett beroende av McKinnell men också punkter där hon är oense med honom. Oenigheten har ett samband med att båda förf. tycks tro sig om att kunna hitta den rätta läsningen av dikten; båda har också en hög tanke om dess komposition och vägrar att se den som väsentligen en lärdomskatalog. Av särskilt intresse för denna tidskrifts läsare är att Ruggerini på några ställen går i närkamp med språkliga detaljer, t.ex. skillnaden i betydelse mellan *mæla orðom* (med dativ) och *mæla orð* (med akkusativ). S.H.

Medeltida skrift- och språkkultur. Nordisk medeltidsliteracy i ett diglossiskt och digrafiskt perspektiv. II. Nio föreläsningar från ett symposium i Stockholm våren 1992 med en inledning av Barbro Söderberg. Redaktör Inger Lindell. 228 s. Stockholm 1994 (Sällskapet Runica et Mediævalia. Medeltidsseminariet och Institutionen för nordiska språk vid Stockholms

universitet). (*Sällskapet Runica et Mediaevalia. Opuscula. 2.*) ISBN 91-88568-024. ISSN 1103-7970. Forna tiders läs- och skrivkunnighet — eller, med en inlånad term, literacy — har under de senaste decennierna allt mer tilldragit sig forskarnas intresse. Ett exempel är symposierapporten *Schriftlichkeit im frühen Mittelalter* (anmäld i ANF 109 (1994): 222), ett annat ett forskningsprojekt i Stockholm, *Nordisk medeltidsliteracy i ett diglossiskt och digrafiskt perspektiv*, som leds av Barbro Söderberg och som 1993 resulterade i en första rapport med samma titel som projektet. Nu kommer en andra rapport, med nio bidrag. Claes Gejrot inleder med en omfattande studie av Anna Karlsdotters bönbok från omkring 1400, skriven av en Vadstenanunna, som växlar mellan latin och svenska. Helmer Gustavson diskuterar runtexter på latin, och Stig Örjan Ohlsson tar upp det klassiska problemet med orsaken till övergången från den äldre till den yngre runraden. Med utgångspunkt i fornnordiska texter belyser Sven-Bertil Jansson olika attityder till skrivförmåga under medeltiden. Valentin L. Janin presenterar det omfattande materialet med näverbrev i Novgorod och andra ryska städer, medan Margareta Attius Sohlman beskriver den första ABC-boken på kyrkoslaviska. Jonas Carlquist analyserar kursivens, abbreviaturernas och interpunktionens roll för den medeltida läsaren. James E. Knirk belyser hur man undervisade i och lärde sig medeltida runor. I det sista bidraget tar Jan Öberg upp frågan om vem som kunde latin i medeltidens Sverige. B.P.

Nordiske studier i leksikografi II. Rapport fra Konference om Leksikografi i Norden 11.-14. maj 1993. Redigeret af Anna Garde og Pia Jarvad. 302 s. Århus 1994 (Foreningen af Leksikografer i Danmark). (Skrifter udgivet af Nordisk Forening for Leksikografi. 2.) ISBN 87-984909-0-7. De 31 bidragen i denna volym behandlar lexikografiska frågor av skilda slag. Huvuddelen av bidragsgivarna kommer från Danmark och Sverige (tolv från vardera landet), tre från resp. Finland och Norge, och en från Island. Bland bidragen märks Olaf Almenningens översikt över vilka problem man möter när man gör dialektala ordsamlingar, Anne Duekildes diskussion av hur ord dateras, Nina Martolas presentation av problem vid översättning från ett syntetiskt språk som finska till ett analytiskt språk som svenska och Åke Vibergs studie av polysemin hos det svenska verbet *slå* och andra fysiska kontaktverb. Några uppsatser berör lexikografins historia i Norden — inom detta område kan nämnas Gudrun Kvarans uppsats om den isländska lexikografins historia.

Förutom uppsatserna innehåller boken ett stickordsregister och ett register över de ordböcker som omtalas i uppsatserna. C.P.

Proceedings of the Third International Symposium on Runes and Runic Inscriptions. Grindaheim, Norway, 8–12 August 1990. Edited by James E. Knirk. 303 s. Uppsala 1994 (Institutionen för nordiska språk). (Runrön. Runologiska bidrag utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet. 9.) ISBN 91-506-1094-5. ISSN 1100-1690. Grindaheim ligger i Valdres i östra Norge. Där samlades i augusti 1990 56 runologer från 11 olika länder för att debattera 26 runologiska bidrag. Nästan alla artiklarna hade distribuerats i förväg, och symposiet kunde därför ägnas praktiskt taget uteslutande åt diskussioner av bidragen. Här publiceras i reviderad form 18 av dessa. Bland artiklar av metodologiskt intresse kan nämnas Michael P. Barnes, "On Types of Argumentation in Runic Studies", och Judith Jesch, "Runic Inscriptions and Social History. Some Problems of Method". Inskrifter med den äldre runraden behandlas av Fred Wulf, "Runenmeisternamen", och Ottar Grønvik, "Bøylenålene fra Udby og Nøvling. To runeinnskrifter fra tidlig urnordisk tid". Grafematiska och fonologiska frågor diskuteras bl.a. av Jan Ragnar Hagland, Lena Peterson och Henrik Williams. Andra ämnen som tas upp är frisiska och engelska inskrifter, Maltstenen samt futharkens roll som magisk formel under medeltiden. B.P.

Proceedings of the XIVth Scandinavian Conference of Linguistics and the VIIIth Conference of Nordic and General Linguistics August 16–21 1993. 7 vol. 434+191+204+271+138+120 s. Göteborg 1994 (Dept. of Linguistics, University of Gothenburg). (Gothenburg Papers in Theoretical Linguistics. 69–74.) ISBN 91-972408-0-X, 91-972408-1-8, 91-972408-2-6, 91-972408-5-0, 91-972408-4-2, 91-972408-5-0. Frukterna av denna mastodontkonferens har samlats i sju volymer, som bara kan kort anmälas här. De två första volymerna innehåller sammanlagt 34 föredrag från "general session": här är förstås olika grenar av lingvistikens representerade, syntaxen rikligast. Därutöver finns en särskild volym om skandinavisk syntax med 12 uppsatser, samtliga i den generativa traditionen. En annan volym innehåller 11 uppsatser om pragmatik och samtalsanalys, med stark anknytning till människa-dator-kommunikation. Det finns också en volym om barnspråk, med 10 uppsatser, och en om

aktivitetsteori, med 8 bidrag. Ytterligare en volym innehåller 19 uppsatser från fyra mindre sessioner: om talspråk, om neurolingvistik, om antropologisk lingvistik och om språkkontakter runt Östersjön. En volym med uppsatser om kognitiv semantik kommer att publiceras på annat sätt. S.H.

Proxima Thulé. Revue d'études nordiques. Directeur François-Xavier Dillmann. 1. Paris 1994 (Société des études nordiques, Sorbonne). ISSN 1254-7492. En ny fransk tidskrift ägnad åt det forntida och medeltida Skandinavien har sett dagens ljus. Den är helt franskspråkig och har som ett av sina uttalade syften att göra skandinaviska forskares arbeten tillgängliga på franska. En annan strävan är att hålla flera bidrag i samma volym samlade kring ett tema. Första volymen har sålunda den vikingtida expansionen som sitt tema och innehåller bl.a. uppsatser av Else Roesdahl (om de danska trelleborgarna) och Gillian Fellows-Jensen (om skandinaviska ortnamn i Normandie). Dessa båda uppsatser har tidigare publicerats på engelska men daterats upp inför den nya publiceringen. Nyskrivna bidrag handlar om finska smycken och klädmöden under vikingatiden (Pirkko-Liisa Lehtosalo-Hilander) och om runfynden i Bergen och Trondheim (Jan Ragnar Hagland). Man finner vidare flera långa recensionsartiklar (av Frédéric Durand, Lucien Musset och Vladimir Vodoff) och en litteraturkrönika av redaktören, François-Xavier Dillmann. S.H.

Runische Schriftkultur in kontinental-skandinavischer und -angelsächsischer Wechselbeziehung. Internationales Symposium in der Werner-Reimers-Stiftung vom 24.-27. Juni 1992 in Bad Homburg unter Mitarbeit von Hannelore Neumann und Sean Nowak herausgegeben von Klaus Düwel. 408 s. Berlin, New York 1994 (Walter de Gruyter). (Ergänzungsbände zum Reallexikon der germanischen Altertumskunde. 10.) ISBN 3-11-014328-3. I det symposium vars handlingar nu anmäls och där runologer och arkeologer medverkade dryftades, som delvis framgår av titeln, tre huvudtemata: förhållandet mellan den latinska epigrafiken och runinskrifterna, relationerna mellan den anglosaxiska runskriftskulturen och kontinenten, samt förhållandena mellan Skandinavien och kontinentens runor. I det senare temat behandlades två specialfrågor: språktillhörigheten för de äldsta inskrifterna (fram till 500-talet) från Jylland och Schleswig-Holstein samt de skandinaviska

inskrifterna från merovingertiden, med särskild hänsyn till namn- materialets vittnesbörd. Bland bidragsgivarna kan nämnas Ulla Lund Hansen, Marie Stoklund, Hans Frede Nielsen, Lena Peterson, Klaus Düwel och Helmer Gustavson. B.P.

Hans Schottmann (Hrsg.), Arbeiten zur Skandinavistik. 11. Arbeitstagung der deutschsprachigen Skandinavistik 8.–14. August 1993 in Sigtuna. 485 s. Münster 1994 (Kleinheinrich). De språkvetenskapliga bidragen till denna volym — inalles 21 stycken — behandlar nästan uteslutande äldre nordiskt språk. Några exempel: Jurij K. Kusmenko förklarar elegant uppkomsten av sekundär diftongering i nordskandinaviska dialekter (inklusive isländska och färöiska) å ena sidan och i danska dialekter å den andra. Harry C. B. Perridon lanserar en ny förklaring till förekomsten av långt *u* i presensstammen av vissa starka verb i fornvästnordiska. Ernst Håkon Jahr ger belägg för att kontakten mellan lågtyska och nordiska språk under senmedeltiden var en form av dialektkontakt snarare än språkkontakt. Stig Toftgaard Andersen skriver roande om etymologisering av idiomatiska uttryck. Dietmar Gohlisch studerar nytt och gammalt i 1734 års lag med hjälp av uttryck som *urminnes häfd*. Edith Marold visar Snorra-Eddans terminologiska beroende av latinska poetiker. Susanna Kramarz-Bein demonstrerar att *Konungs skuggsjá* i vissa avseenden uppvisar likheter med kontinentala mönster, medan Uwe Schnall analyserar samma verks lista över 22 valarter. Gert Kreutzer visar hur ofta den antika läran om sex tidsåldrar återkommer i medeltida nordisk litteratur. Barbara R. Krebs uppmärksammar att illustrationer ofta är en integrerad del i framställningen i fornnordiska handskrifter, vilket många gånger försumrats av utgivarna. Tre uppsatser handlar om planerade utgivningar (av Gísla saga, ett fornisländskt kulturlexikon samt en nordisk språkhistoria).

Volymen innehåller också en avdelning uppsatser som behandlar nyare nordisk litteratur och en som behandlar "Nordeuropastudier" (kultur och samhällsliv). S.H.

Språk i Norden/Sprog i Norden 1994. Årsskrift for Nordisk språksekretariat og språknemndene i Norden. Red. av Ståle Løland (hovedredaktør), Jørgen Schack, Eivor Sommardahl, Baldur Jónsson, Åsta Norheim, Birgitta Lindgren. 194 s. Oslo 1994 (Novus forlag). (Nordisk språk-

sekretariats skrifter. 17.) ISBN 82-7433-026-9. ISSN 0108-8270. Sex av uppsatserna i denna volym handlar om modersmålsundervisningen i de nordiska länderna. En sjunde är en skönlitterär författares betraktelse över modersmålets roll (Atle Næss). Två bidrag, av Kristian Kjær och Henrik Hagemann, behandlar grannspråksundervisningen i Skandinavien. Båda driver den högst rimliga tesen att skolan inte kommer att göra någon verklig insats för grannspråken förrän de blir ett naturligt, funktionellt inslag i undervisningen i andra ämnen än modersmålet. Thore Roksvold skriver om hur tidningsspråket både avspeglar och bidrar till att forma språkutvecklingen. Boken innehåller också en rapport över det aktuella språksamarbetet, en recensionsartikel och en litteraturkrönika. S.H.

Språkbruk, grammatik och språkförändring. En festskrift till Ulf Teleman 13.1.1994. 375 s. Lund 1994 (Institutionen för nordiska språk. Lunds universitet). ISBN 91-630-2245-1. Denna festskrift, vars titel för säkerhets skull täcker hela det språkvetenskapliga fältet, innehåller 38 uppsatser om skiftande ämnen. Vid en genomläsning återspeglar volymen en hel del av den språkliga nyfikenhet som karakteriserar festföreläsningarna. Några av bidragen närmar sig det kuriosabetonade och är däri- genom åtminstone underhållande. Bland de mer substantiella bidragen kan t.ex. nämnas Jan Einarssons om offentlig privathet i närradion, Mirja Saaris om finlandssvenska och sverigesvenska diskurspartiklar, Lars-Olof Delsings om starka och svaga adjektiv i fornsvenskan, Erik Hansens om generiska substantiv, Lars Heltofts om skillnaden mellan danskt och svenskt bruk av *s*-passiv och perifrastisk passiv, Margareta Westmans om adjektivets *e*-form, Cecilia Falks om utvecklingen av typen *fullt med båtar* som nominalfras och Gertrud Petterssons om politikernas användning av ordet *folk* sedan 1930-talet.

Boken ger också flera exempel på hur tongivande svenska språkvetare funderar kring språk och språkbeskrivning när de inte ålägger sig så stränga krav på belägg och beläggedovisning. S.H.

Spår av odling. Festskrift till Hugo Karlsson. På uppdrag av Meijerbergs institut för svensk etymologisk forskning vid Göteborgs universitet sammanställd av Birgitta Ernby. 287 s. Göteborg 1994 (Meijerbergs institut för svensk etymologisk forskning). (Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning. 19.) ISBN 91-630-2868-9. ISSN 0348-7741. När Hugo Karlsson den

24 maj 1994 fyllde 65 år och därmed lämnade sitt arbete som arkivchef vid Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg uppvaktades han med denna festskrift. Festföremålet har mest gjort sig känd som namn- och dialektforskare, och hans intresseinriktningar avspeglas i bidragen. Sture Allén, Thorsten Andersson, Lennart Aronsson, Sven Benson, Stefan Brink, Eva Brylla, Lars-Erik Edlund, Birgit Falck-Kjällquist, Botolv Helleland, Kristoffer Kruken, Reinert Kvillerud, Lennart Moberg, Bo Ralph, Josef Rydén och Svante Strandberg avhandlar diverse onomastiska ämnen, medan dialektala frågor tas upp av Lars-Gunnar Andersson, Lennart Elmevik, Birgitta Ernby, Sigurd Fries, Rune Gustafsson, Göran Hallberg, Staffan Hellberg och Kerstin Paulsson. Övriga artiklar innehåller mer disparat stoff: läskunnigheten i Sverige på 1700-talet (Lars-Otto Berg), ödegårdar (Gösta Framme), det s.k. yngre *t*-inskottet (Karl Gunnar Johansson), marsken Tyrgils Knutssons hustrur och släktskapsförhållanden (Bengt R. Jonsson; bokens utan jämförelse längsta bidrag), etnologi (Bodil Nildin-Wall och Jan I. Wall), transkription (Kerstin Nordenstam), lexikologi (Kerstin Norén) samt tillkomsten av boken *Kring Göta älv — studier i en dalgång*, där Hugo Karlsson har medverkat (Allan T. Nilsson). B.P.

Gro Steinsland [og] Preben Meulengracht Sørensen, Menneske og makter i vikingenes verden. 223 s. Oslo 1994 (Universitetsforlaget). (Bokklubben Kunnskap og Kultur.) ISBN 82-00-21316-1. ISBN 82-525-2535-0 (De norske Bokklubbene A/S). Denna vackra och läsvärda bok ger en bred och i bästa mening populär införing i vikingatidens världsbild, kultur och samhälle. Förf. redogör för den hedniska mytologien, presenterar det vikingatida samhället och dess maktstruktur och beskriver förhållandet mellan man och kvinna under vikingatiden. Ett avsnitt behandlar vikingarnas resor och upptäcktsfärder, ett annat idrotten och kulturen, ett tredje mötet mellan hedendom och kristendom. Boken är rikt illustrerad, bl.a. med ett flertal färgplanscher. C.P.

Tra testo e contesto. Studi di scandinavistica medievale. A cura di Carlo Santini. 91 s. Roma 1994 (Editrice "il Calamo"). (I convegni di classicorroena. 2.) ISBN 88-86148-08-9. Den outtröttlige och initiativrike italienske nordisten Carlo Santini har här samlat de italienska bidragen vid *the Eighth International Saga Conference* i Göteborg den 11–17 augusti 1991. Giorgio Brugnoli skriver om klassiska förebilder hos

Adam av Bremen, Antonella Perelli och Riccardo Scarcia om Olaus Magnus' historia, Diego Poli om herdarnas ställning vid det norska hovet, samt utgivaren själv och Fabio Stok om Saxos *Gesta Danorum*.

B.P.

Cornelia Weinmann, Der Hausbau in Skandinavien vom Neolithikum bis zum Mittelalter. Mit einem Beitrag zur interdisziplinären Sachkultur-forschung für das mittelalterliche Island. 477 s. + 88 bilder. Berlin, New York 1994 (Walter de Gruyter). (Quellen und Forschungen zur Sprach- und Kulturgeschichte der germanischen Völker. N. F. 106.) ISBN 3-11-013585-X. Större delen av detta omfattande arbete är rent arkeologisk och studerar husbyggnadstekniken, först i Skandinavien från yngre stenålder in i medeltiden och därefter på atlantöarna under vikingatid och medeltid. På Island och Färöarna bygger man hus efter huvudsakligen norsk förebild men med detaljer hämtade från de brittiska öarna och efter hand med vissa självständigt utvecklade särdrag.

Störst intresse för denna tidskrifts läsare torde dock den avslutande delen ha, där förf. jämför de arkeologiska vittnesbörden med sagornas beskrivning av de isländska husen. Hennes resultat är att islänningasagorna strävar efter att ge en arkaisk bild av vikingatidens husbygge och lyckas väl i fråga om vilka uthus som förekommer men mindre väl i fråga om huvudbyggnadens inre. Sturlungasagans beskrivningar av de samtida husen är enligt förf. på det hela taget pålitliga så långt de sträcker sig, d.v.s. de harmonierar med de arkeologiska fynden. Därmed skulle man också med hjälp av sagan kunna datera förekomsten av separat kök (*eldhús*) till 1200-talet, fastän de arkeologiska beläggen inte går längre tillbaka än till början av 1300-talet. S.H.

*

Einar Pálsson, Evil and the Earth. The Symbolic Background of Mördur Valgarðsson in Njáls saga. A Study in Medieval Allegory. 80 s. Reykjavík 1994 (Mimir). ISBN 9979-9117-0-0. Einar Pálsson har ägnat större delen av sin forskning åt att studera symboliken i medeltida isländska myter och allegorier. I den här boken behandlar han Mördur Valgarðsson, en central gestalt i Njáls saga, och försöker visa hur denne förkroppsligar ondskan i sagan. Också andra delar av sagan bör enligt förf. förstås allegoriskt: hit hör t.ex. de isländska bönderna, som

allegoriskt representerar ättlingar till de hedniska gudarna. Boken ingår som en del i ett större arbete, där förf. söker frilägga rötterna till den medeltida isländska kulturen. C.P.

Anthony Faulkes, Magnúsarkver. The Writings of Magnús Ólafsson of Laufás. 144 s. Reykjavík 1993 (Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi). (Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi. 40.) ISBN 9979-819-54-5. I denna bok förtecknas de 53 verk som någon gång tillskrivits den isländske renässanspoeten och prästen Magnús Ólafsson; de verk som med säkerhet felaktigt har angetts härröra ur hans penna är särskilt utmärkta. Magnús Ólafssons författarskap täcker ett brett område: han har sammanställt en fornisländsk ordbok, tolkat fornisländsk poesi och skrivit egna dikter, både religiösa och världsliga. I boken återges de poem som inte tidigare har tryckts, häribland den märkliga dikten *Kvennadans*, där Magnús Ólafsson hyllar berömda kvinnor från Bibeln, antiken och hans egen tid. I utgivarens förord diskuteras problemen med attributionen; boken innehåller också register över manuskript och poem. C.P.

Wilhelm Heizmann, Wörterbuch der Pflanzennamen im Altwestnordischen. 337 s. Berlin, New York 1993 (Walter de Gruyter). (Ergänzungsbände zum Reallexikon der Germanischen Altertumskunde. 7.) ISBN 3-11-013790-9. Materialet i denna ambitiösa ordbok över fornvästnordiska växtbeteckningar utgörs av, bortsett från egentliga växttermer, adjektiv avledda av växttermer (t.ex. *apalgrár*), verb avledda av växtbeteckningar (t.ex. *hasla*) och sammansättningar med växtbeteckningar (t.ex. *birkiraptr*). Tidsmässigt har verket samma avgränsning som den arnamagnæanska ordboken, d.v.s. för fornisländskan fram till 1540 och för fornnorskan fram till 1370. Källorna är den fornvästnordiska prosan och poesien, tidens medicinsk-botaniska facklitteratur, runinskrifter, dopnamn och tillnamn (endast ortnamn med växtbeteckningar förbises). Efter en omsorgsfullt utarbetad inledning följer själva ordboken i flera avdelningar: 1) "Gesamtverzeichnis der Pflanzennamen im Altwestnordischen"; 2) "Die Pflanzennamen der poetischen Literatur"; 3) "Die Pflanzennamen der medizinisch-botanischen Fachliteratur"; samt ett appendix med åtta avsnitt: 1) "Wortschatz nach Quellen"; 2) "Awestn. Pflanzennamen, die auf eine Gattung beschränkt sind"; 3) "Fremdsprachliche Pflanzennamen"; 4)

"Runisch belegte Pflanzennamen"; 5) "Personenbeinamen"; 6) "Pflanzennamen in der autorzugeordneten skaldischen Dichtung"; 7) "Glossen und Gleichungen zu Pflanzennamen"; 8) "Zur Verwendung von *reynir* und *selja* als Grundwort in Mann- bzw. Frauenkenningar". Enbart denna redovisning torde ge en god bild av ordbokens stora användbarhet i många sammanhang. B.P.

Anatoly Liberman, Volume I of His Selected Writings. Word Heath. Wortheide. Ordheiði. Essays on Germanic Literature and Usage (1972–1992). 498 s. Roma 1994 (Editrice "il Calamo"). (Episteme dell' Antichità e oltre. Collana diretta da Diego Poli. 1.) ISBN 88-86148-11-9. Den förbryllande titeln på den här anmälda boken förklaras av förf. i hans inledning: den innehåller en självironisk anspelning på en passus av Gottfried von Strassburg, som i en överblick av den samtida litterära scenen i början av tolvhundratalet skämtsamt ogillande talar om "a high-leaping, wide-browsing character, who ran all over the *wortheide* like a hare, dropped platitudes, and demanded a laurel wreath"; Liberman tillägger: "his image fits admirably the generation of linguists born nearly eight centuries after that hare". I en personligt hållen inledning skildrar författaren sitt liv och sin forskning. Liberman föddes i Leningrad 1937 och hade, trots en tidigt ådagalagd fallenhet för forskning, som jude vissa svårigheter i den akademiska karriären. År 1975 emigrerade han till USA, där han sedan dess har varit verksam vid University of Minnesota. Den här utgivna delen av hans valda skrifter har fyra huvudavsnitt. Det första, "In Search of the Formulaic Mind", innehåller bl.a. tre recensioner av arbeten av mentorn och vännen M. I. Steblin-Kamenskij samt två andra artiklar, en om olika slags oral litteratur och en om "The Formulaic Mind and the Skalds". Det andra avsnittet har titeln "Telltale Words in Germanic Myths" och behandlar fr.a. verbet *sendan* 'offra', Beowulf och Útgardaloki. Bland artiklarna i avsnitt tre, "Etymology and Usage", kan nämnas studier av namnet *Heiðrún*, germanska ord på *fl-* och perfektum i forn- och nyisländskan. Avsnitt fyra, "Icelanders in Russia", har två artiklar, en om den isländska delen i Pallas' *Linguarum totius orbis vocabularia comparativa* från slutet av 1780-talet och en om en handskrift i S:t Petersburgs folkbibliotek av *Sturlunga saga*, med *Árna saga biskups*.

Det är ingen liten uppgift det italienska förlaget "il Calamo" har tagit på sig. Denna första del av Libermans skrifter är tänkt att följas

av ytterligare tre, av vilka en skall handla om fonologisk teori, en om medeltida germansk litteratur och etymologi och en om Trubetzkoy, Roman Jakobson och V. Propp samt om den ryska poesiens guldålder. Den begåvade och ibland egensinnige forskaren får därmed ett äreminne som många av hans kolleger kan avundas honom. B.P.

Manuscript Material, Correspondence, and Graphic Material in the Fiske Icelandic Collection. A descriptive catalogue, compiled by Þórunn Sigurðardóttir. XI + 291 s. Ithaca, London 1994 (Cornell University Press). (Islandica XLVIII.) ISBN 0-8014-2993-5. Daniel Willard Fiske byggde under andra hälften av 1800-talet upp en betydande islandsamling, som efter hans död 1904 fick utgöra grundstommen till The Fiske Icelandic Collection vid Cornell University. Halldór Hermannsson, som 1905–48 förestod samlingen, fortsatte insamlingsarbetet i Fiskes anda. Varken Fiske eller Halldór Hermannsson insamlade systematiskt isländska originalmanuskript, troligen p.g.a. en övertygelse om att sådana manuskript bör förvaras i ursprungslandet. Trots detta innehåller samlingen 192 manuskript, däribland en pergamenthandskrift från 1500-talet av Jónsbók, några 1600-talsavskrifter, bl.a. av Ólavur Jónssons Vísnaþók, och ett femtontal 1700-talsmanuskript, däribland ett par blad av Árni Magnússon.

I den här presenterade volymen beskrivs alla de isländska manuskripten i The Fiske Icelandic Collection. Volymen innehåller också en förteckning över de brev som ingår i samlingen, huvuddelen med Fiske eller Halldór Hermannsson som adressater. Volymen avslutas med en förteckning över samlingens grafiska material; här märks främst ett par samlingar fotografier från Island från tiden runt sekelskriftet. C.P.

Mattheus saga postula, utg. av Ólafur Halldórsson. CXLVII + 86 s. Reykjavík 1994 (Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi). (Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi. 41.) ISBN 9979-819-56-1. Mattheus saga är bevarad i sin helhet i tre handskrifter. Den är här utgiven diplomatariskt efter AM 645 4to, tillkommen senast 1225, med varianter från de övriga handskrifterna. Huvudtexten med variantapparat är tryckt på uppslagets vänstersida, medan högerdelen dels upptas av en rekonstruerad text i normaliserad ortografi, baserad på de äldsta språkliga dragen i handskrifterna, dels av en latinsk version av sagan. Boken

innehåller också en diplomatarisk utgåva av ett fragment av sagan i AM 655 4to XII–XIII från andra hälften av 1200-talet. Förutom den återgivna texten innehåller boken en fyllig inledning där de olika handskrifterna beskrivs och ett stemma ställs upp. Här finns också ett namnregister och ett handskriftsregister, samt en engelsk sammanfattning av inledningen. C.P.

Marina Mundt, Zur Adaptation orientalischer Bilder in den Fornaldarsögur Nordrlanda. Materialien zu einer neuen Dimension altnordischer Belletristik. 282 s. Frankfurt am Main, Berlin, Bern, New York, Paris, Wien 1993 (Peter Lang). ISBN 3-631-45546-1. Med *Bilder* avses här inte bara vanliga illustrationer utan alla slags orientaliska konstverk och verbala beskrivningar av fr.a. föremål, djur, människor och gudar som har kommit att påverka fornaldarsagorna. Inledningsvis diskuteras de genremässiga avgränsningarna av termen *fornaldarsaga*, och därefter analyseras text för text de orientaliska inslagen i dessa. Slutsatserna är viktiga och övertygande: de fantastiska inslagen i genren, vilka tidigare oftast har tolkats som ett tecken på den isländska litteraturens förfall under senmedeltiden, är antingen vidareutvecklingar eller direkta influenser av föreställningar som har orientaliskt ursprung. Via Konstantinopel och Kiev har de på handelsvägarna genom nuvarande Ryssland nått Norden så tidigt som under 10- och 1100-talen. B.P.

Northern Antiquity. The Post-Medieval Reception of Edda and Saga. Edited by Andrew Wawn. IX + 342 s. Enfield Lock, Middlesex 1994 (Hisarlik Press). ISBN 1-874312-18-4. De tretton bidragen i denna bok tar alla upp olika aspekter på hur man sett på den medeltida isländska litteraturen från renässansen fram till våra dagar. I den första delen, *Scandinavia and Europe*, skriver Mats Malm om Olaus Rudbecks *Atlantica* och den fornisländska poesien, Jan Ragnar Hagland om synen på sagatidens litteratur i slutet av 1700-talet i Norge, Fleming Lundgreen-Nielsen om Grundtvig och den fornnordiska mytologien, och Régis Boyer om de nordiska myterna i Frankrike. Volymens andra del, med bidrag av M. J. Driscoll, Jürg Glauser, Jón Karl Helgason och Jesse L. Bycock, behandlar den fornisländska litteraturens roll på Island efter reformationstiden, och den tredje delens bidrag, av Judy Quinn och Margaret Clunies Ross, Andrew Wawn, Sveinn Haraldsson, John Kennedy och Julian Meldon D'Arcy, gör motsvarande stu-

dier för England. Volymen inleds med ett förord av utgivaren och avslutas med en dikt av Ian Duhig. C.P.

Saints and Sagas. A Symposium. Ed. by Hans Bekker-Nielsen [and] Birte Carlé. 130 s. Odense 1994 (Odense University Press). ISBN 87-7838-048-0. Denna volym innehåller sex uppsatser från ett symposium om medeltida helgonlegender. Margaret Cormack, Sverrir Tómasson och Peter Foote tar alla tre sin utgångspunkt i Gabriel Turville-Petres för sin tid provokativa påstående att den europeiska helgonlegenden var förutsättningen och förebilden för den klassiska isländska litteraturen, och alla tre menar att tiden nu är inne för en mera nyanserad syn på denna litteraturs självständighet. Cormack visar bl.a. på hagiografiska drag i den världsliga sagalitteraturen och drag av saga i de isländska legenderna. Sverrir vill demonstrera att den särskilda Olavssagan primärt har legendens struktur. Peter Foote pekar särskilt på apostlalegenderna som narrativa förebilder för sagalitteraturen, en tråd som leder tillbaka till Apostlagärningarna med dess starka inslag av livfullt berättande.

Anders Fröjmark skriver om senmedeltida svenska — fast latin-språkliga — mirakelsamlingar och vad de kan visa av folkligt berättande. Birte Carlé och Marina Warner skriver om europeiska legender om kvinnliga martyrer, vilka utan undantag handlar om unga kvinnor som gör uppror mot fadersauktoriteten genom att vägra gifta sig.

Genomgående är boken ovanligt underhållande läsning. S.H.

Thrand of Gotu. Two Icelandic Sagas from the Flat Island Book. Translated by George Johnston. 184 s. Ontario 1994 (The Porcupine's Quill). ISBN 0-88984-180-2. Ur det stora sammelverket Flateyrbók har man ansett sig kunna urskilja bl.a. de bägge sagorna Færeyinga saga och Grœnlendinga saga, utgivna av Olafur Halldórsson på 1980-talet. Föreliggande volym innehåller George Johnstons översättning av sagorna till engelska, en inledning som i första hand intresserar sig för sagornas litterära kvaliteter samt kapitelvis sammanförda förklaringar av skiftande slag. S.H.

Julia Zernack, Geschichten aus Thule. Íslendingasögur in Übersetzungen deutscher Germanisten. X + 421 s. Berlin 1994 (Freie Universität Berlin,

Fachbereich Germanistik – Skandinavistik). (*Berliner Beiträge zur Skandinavistik*. 3.) ISBN 3-927229-01-6. ISSN 0933-4009. Under 1800-talet uppstod i Tyskland en vurm för sagatiden, så som den skildrades i de medeltida isländska sagorna. Island, som identifierades med det Thule som Pytheas från Massilia nämner, sågs som ett nordiskt Hellas, ett heligt land för alla folk med germanskt ursprung.

En följd av det tyska islandssvärmeriet, vars höjdpunkt infaller under tiden 1907–1945, var en omfattande produktion av tyska översättningar av främst islänningasagor och konungasagor. Dessa översättningar utgör undersökningsmaterialet för den här anmälda monografien, där förf. studerar den tyska islandsmytens struktur och funktion — dessa texter befinner sig som förf. påpekar någonstans i gränslandet mellan vetenskap och offentlighet, vilket ger dem en särställning i germanistikens vetenskapshistoria, samtidigt som de utgör en viktig del av den framväxande tyska nationalismen.

I en inledande del studerar förf. närmare den tyska islandsmyten, som under första hälften av 1900-talet utvecklas till en dröm om återskapandet av en germansk guldålder, inte minst efter nazismens maktövertagande 1933. De tyska sagaöversättningarna spelade härvidlag en viktig roll — utdrag ur sagorna utgjorde bl.a. viktiga beståndsdelar i läseböcker för skolan. Som förf. påpekar hölls intresset för det fornnordiska vid liv även efter 1945, vilket inte minst visar sig i talrika nytryck av de tidigare översatta texterna. Först mot slutet av 1950-talet började man inse behovet av nya översättningar där det romantiskt-mytiska var bortskalat.

Den andra delen av boken innehåller en närstudie av Gustav Neckels översättning av Hrafinkel Freysgodes saga från 1913 i jämförelse dels med Erich von Mendelsohns översättning av denna saga samma år, dels med den isländska originaltexten. Dessa tre texter återges i sin helhet i en bilaga till boken. I sin undersökning påvisar förf. bl.a. att Neckel använde en stram, muntlig berättarstil som varken har någon motsvarighet i den isländska förlagan eller i von Mendelsohns översättning.

Neckels översättning ingår i en serie översättningar från 1900-talets början som gavs namnet *Sammlung Thule*. Efter den detaljerade undersökningen av Hrafinkel Freysgodes saga studerar förf. ytterligare några översättningar i denna serie: Hoensa-Póris saga, Laxdoela saga och Gísla saga Súrssonar. I den avslutande delen av denna intressanta och omfångsrika monografi undersöker förf. bl.a. hur de isländska sagorna inordnas i den tyska kulturen, och för en kortare period

kommer att inta en alldeles särskild plats i den tyska litteraturhistorien. C.P.

*

Jan Engh, Verb i passiv fulgt av perfektum partisipp. Bruk og historie. X + 374 s. Oslo 1994 (Novus). ISBN 82-7099-229-1. Denna bok är en obetydligt förändrad utgåva av ett avhandlingsutkast från 1983; den skiljer sig från detta utkast främst däri att ett idag föråldrat teoriavsnitt har lyfts ut. Boken är en närstudie av konstruktionen passivt verb följt av perfekt particip, som kan illustreras med exempel som *Fisken tilberedes stekt over svak varme, Bilen kjøres nedlasted fra Mo til Sand, Fartsskriveren ble etterlatt istykkelslåt i veggrofta*. Denna konstruktions-typ finns också i andra västeuropeiska språk; förf. ger exempel från danska, svenska, isländska, tyska, nederländska och afrikaans, engelska, franska, portugisiska, spanska, italienska, finska och samiska. Däremot verkar typen inte finnas i albanska, grekiska, litauiska, ryska, tjeckiska, polska, slovakiska, serbokroatiska eller bulgariska. Konstruktionstypen finns också belagd i de nordiska fornspråken.

Bokens första del innehåller en utförlig presentation av olika varianter i norskan av den undersökta konstruktionen, analyserade med traditionella syntaktiska metoder. Förf. gör också upp en informell semantisk klassificering av för- och efterverb, och redovisar en korpus där för verbet är ett HH-verb, d.v.s. "holdnings- och hensiktsverb". Mot bakgrund av denna korpus kan förf. sedan närmare precisera sambandet mellan för- och efterverb. I andra delen av boken visar förf. att konstruktionstypen inte är ny i norskan utan kan spåras ner i de medeltida skrifterna. Den tredje delen innehåller dels en diskussion av hur konstruktionen uppkommit, dels en redovisning av hur den har utvecklats från fornnorsk tid till idag. I ett utförligt appendix presenterar förf. så sitt material och sina excerperingsprinciper. Ett annat appendix innehåller exempel från fornnorska, forndanska och fornisländska, och ett tredje ger exempel från andra nutida europeiska språk. Boken avslutas med ett källregister, ett namnregister, ett register över verb som ingår i konstruktionen, och ett sakregister. C.P.

Helsing til Lars Vassenden på 70-årsdagen. Redigert av Johan Myking, Helge Sandøy og Ivar Utne. 224 s. Bergen 1994 (Nordisk institutt, Univer-

sitetet i Bergen). ISBN 82-90500-18-1. Denna festskrift hyllar sitt föremål Lars Vassenden främst för hans pedagogiska insatser, vilket kan vara värt att notera. Den innehåller 22 bidrag med blandat innehåll, som så ofta i festskrifter. Dialektologin får sitt genom t.ex. Gudlaug Nedrelids uppsats om ett fonemsammanfall i jostedalsmålet och Oddvar Nes' om en ordsamling från Telemarken. Fornvästnordiskan behandlas bl.a. av Marit Christoffersen (om subjektlöshet) och Kari Tenfjord (om historiskt presens). Nutida grammatiska frågor väcks bl.a. av Jon Erik Hagen, som skriver om svaga verbs paradigmatillhörighet i bokmål, och Johan Myking, som tar sig an genus i språkhandlingstermer med suffixet *-iv*. Jarle Rønhojd har en rätt lång utläggning om kriterier för ordklassindelning. Sociolingvistik finner vi hos Helge Omdal, som menar att toleransen för olika talspråkvarieteter i officiella sammanhang har blivit större i Norge under de allra sista åren, och i viss mån hos Helge Sandøy, som reder ut vad som är dialektsyntax, allmän talspråkssyntax respektive pragmatiskt tillåtna brott mot satsgrammatiken i tal. Skönlitterärt språk behandlas bl.a. av Willy Dahl (om berättelsens grammatik) och H. A. Kofoed (om eventuella norvagismer hos Nexø). Det finns också en ortnamnsuppsats och ett par mer didaktiskt anlagda artiklar. Volymen avslutas med en uppsats av Lars S. Vikør med titeln "Korfor fekk vi språkstrid?" S.H.

Anne Hvenekilde (red.), Veier til kunnskap og deltakelse. Utviklingen av grunnskoletilbudet til elever fra språklige minoriteter. 211 s. Oslo 1994 (Novus forlag). ISBN 82-7099-225-9. Den ökade mängden grundskoleelever i norska skolor med annat språk än norska som modersmål har lett till en fokusering på undervisningen i norska som är så stark att skolans överordnade mål tenderar att sättas på undantag. Denna bok, som innehåller tolv artiklar av författare från pedagogik, psykologi, andraspråksinläring och allmän språkvetenskap, är ett försök att nyansera debatten och få den bättre förankrad både i vad vi idag vet om tvåspråkighet och i den kunskap om barn och barns behov som den norska skolan i övrigt bygger på. C.P.

Einar Lundeby, Norsk og Nordisk. Femten studier i språkhistorie og språknormering. Festskrift på 80-årsdagen 3. oktober 1994. Redigert av Ernst Håkon Jahr og Geirr Wiggen. 268 s. Oslo 1994 (Novus forlag). ISBN 82-7099-222-4. Denna festskrift innehåller förutom sedvanlig

tabula gratulatoria och en bibliografi över Lundeby's tryckta arbeten för perioden 1984-1994 (bibliografin över Lundeby's tidigare arbeten finns i *Festskrift til Einar Lundeby* 3. oktober 1984. Novus förlag, Oslo), femton artiklar som festföremålet skrivit de senaste fyrtio åren, samt en kortare biografi skriven av redaktörerna, "Einar Lundeby ved 80-årsmerket". Artiklarna är valda för att ge en god bild av vilka teman Lundeby intresserat sig för — vissa av artiklarna är baserade på föreläsningar, andra har tidigare tryckts i festskrifter och andra svåråtkomliga publikationer, enstaka artiklar är hämtade från Maal och Minne, som Lundeby fortfarande är redaktör för. Innehållet spänner över ett vitt område: här finns artiklar om språkvård och språkpolitik, men också en utredning om urnordiskt *salu*, om två gårdsnamn i Hobøl, och om utbrytningens upphov och innehåll. Bland mer populärvetenskapligt hållna artiklar märks en om Fridtjof Nansen och språket, en om betydelse och betydelseförändring hos kvinnobeteckningar, och en om räkneord och räkning. Samlingens sista artikel återknyter till avhandlingstemat: Lundeby undersöker här hur norskan utnyttjar systemet med både framförställd och efterställd artikel. C.P.

Helge Omdal, Med språket på flyttefot. Språkvariasjon og språkstrategier blant setesdøler i Kristiansand. 253 s. Uppsala 1994 (Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet). (Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet. 35.) ISBN 91-506-1019-8. ISSN 0083-4661. Denna undersökning av språkbruk och språklig anpassning hos en grupp vuxna personer som flyttat från Setesdal till Kristiansand är tillkommen inom ramen för det nordiska forskningsprogrammet *Urbanisering och språkförändring i Norden*, med Bengt Nordberg, FUMS, som projektledare. Forskningsprogrammet omfattar tio delprojekt, och syftet har varit att undersöka de språkliga konsekvenserna av urbaniseringen i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Syftet med den här presenterade undersökningen är tvåfaldigt: dels vill förf. beskriva de 24 flyttarnas språkliga anpassning, dels vill han klarlägga viktiga delar av den sociala situationen för denna grupp av flyttare. Förf. presenterar statistik över omflyttningens storlek i Norge, informerar om Setesdals och Kristiansands geografi och befolkning och beskriver talspråket i de två orterna med särskild tonvikt vid de utmärkande dragen hos dessa dialekter. Han redogör också för informanturvalet och de två intervjusituationer som materialet hämtats från. Tretton språkliga variabler, fem fonologiska, fyra morfologiska

och fyra lexikala, har urvalts för närmare studium. På basis av frekvensen av dessa variabler indelas informanterna i tre grupper: 1) sådana som endast obetydligt anpassar sitt språk, 2) sådana som har hög grad av språkanpassning, där denna anpassning gäller generellt, 3) sådana som har hög grad av språkanpassning, men där denna är situationellt betingad.

Informanterna indelas också i grupper med avseende bl.a. på politisk ståndpunkt och hur positiva de är till språkliga förändringar i samband med flyttningar. Dessa indelningar jämförs med indelningen som baserade sig på frekvensen hos de undersökta språkvariablerna. Avhandlingens huvudresultat visar att kvinnorna modifierar sitt språk mer än männen; det finns dessutom en tendens till att kvinnorna mer än männen visar situationellt betingad språkväxling. Vissa av resultaten kan tolkas som stöd för åsikten att man kan märka en ökad tolerans vad beträffar bruket av dialekt i Norge de senaste 20–30 åren. Däremot ger studien inget enhetligt stöd för åsikten att det finns någon relation mellan politiska sympatier och graden av språkanpassning. C.P.

Johan A. Schulze, Numedalsmålet — ein arv i ord og namn. 47 s. Oslo 1993 (eget förlag). ISBN 82-992999-1-8. Numedalsmålet i Syd norge får här en kort beskrivning, med en utvikning om ortnamn. Studien riktar sig främst till den intresserade allmänheten men har ett visst intresse också för forskarna. Lokalhistoriker torde dock ha störst glädje av det lilla häftet. B.P.

Ivar Aasen, Målsamlingar frå Sunnmøre. Redigert av Jarle Bondevik, Oddvar Nes og Terje Aarset. 329 s. Bergen 1994 (Norsk bokreidingslag L/L). (Skrifter frå Ivar Aasen-selskapet. Serie A. Tekster. Nr. 2.) ISBN 82-90786-93-2. Ur Ivar Aasens omfattande och till stor del opublicerade manusmaterial på Handskriftsamlinga vid Universitetsbiblioteket i Oslo utges nu ett antal arbeten om Aasens hemdialekt, Sunnmørs-målet. De är resultatet av en insamlingsverksamhet som påbörjades 1842 och är självfallet av mycket stort värde för den nordiska dialektforskningen. Terje Aarset står för inledningen, som skildrar utgivningsprinciper, registret och använda symboler och som meddelar en kort bibliografi. Huvuddelen av boken består av 19 avsnitt: "Fragment af en Ordbog", "Naturhistoriske Triviellnavne som ere brugelige paa

Søndmør", "Tillæg til Undersøgelsen af Almuesproget paa Søndmør", "Materialier til Bearbejdelse af Almuesproget i den nordligste Deel af Bergens stift", "Ordning af de forskjellige Ordklasser", "Substantiver paa visse Endelser", "Sjeldne Afledningsmaader", "Undersøgelse af Sprogets Kjønsregler", "Ordning efter Flexionen", "Ordning af Adjektiverne", "Ordning af Verberne med Hensyn til Orddannelse og Flexion", "Verber paa visse Endelser der synes at være afledede", "Ordning efter Flexion", "2^{den} Konjugation. Verber med forkortet eller eenstavelses Imperfekt og med Omlyd", "Blandede Tillæg", "Senere Tillæg", "Usammensatte Partikler", "Bemærkninger ved det Retskrivningssystem som er antaget i den søndmørske Ordbog" samt "Tillæg". Boken avslutas med ett redaktionellt utarbetat, helt oombärligt ordregister. B.P.

*

Sven Benson, Dansk talspråk 1561. Studier i Frederik II:s sjörätt. 89 s. Göteborg 1994 (Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället). (Acta regiae societatis scientiarum et litterarum Gothoburgensis. Humaniora. 35.) ISBN 91-85252-52-2. ISSN 0072-4823. Den danska sjörätten av 1561 som Fredrik II lät ombesörja är den första fristående sjölagen på något nordiskt språk. I flera avseenden skiljer sig språket i denna lag från språket i de äldre danska lagarna; inte minst detta motiverar en närmare undersökning. Som förlagor nämner förf. någon version av den lågtyska hansarecessen från Lübeck 1530, en nederländsk ordinantia från 1551 samt en dansk version av Visby sjörätt, som i sin tur är en lågtysk kompilation. Vissa delar av lagen verkar inte övertagna från andra källor.

Förf. undersöker sjölagen ur terminologisk, pragmatisk, syntaktisk, semantisk och stilistisk synvinkel: tyngdpunkterna ligger på de syntaktiska och stilistiska aspekterna. Terminologin visar på inflytande från lågtyska och nederländska, pragmatiskt är det intressant att märka att konungen själv i de nyskrivna delarna talar till sina undersåtar. Den semantiska undersökningen koncentreras kring talspråkets propositioner, främst den modalitet som dessa är bärare av.

Den syntaktiska undersökningen utgår från makrosyntagmen: förf. beskriver textens makrosyntagmtyper och makrosyntagmernas uppbyggnad. Särskilt uppehåller han sig vid fundamentets utseende, men han har också ett avsnitt om insprängda och efterställda underordnade

satser. Det stilistiska avsnittet innehåller en beskrivning av det finita och infinita verbets placering, uttrycken för villkor och uttrycken för norm och dispensation.

C.P.

Saxo Grammaticus. Tra storiografia e letteratura. Bevagna, 27–29 settembre 1990. A cura di Carlo Santini. 441 s. Roma 1992 (Editrice "il Calamo"). (I convegni di classiconorroena. 1.) ISBN 88-86148-00-3. Detta är en rapport från en internationell kongress i Bevagna, arrangerad av Istituto di Filologia Latina vid Perugias universitet och helt ägnad Saxo Grammaticus. Sexton föredrag återges här: Régis Boyer, "Femmes viriles et/ou fatidiques chez Saxo", Giorgio Brugnoli, "Gli auctores di Saxo", Margaret Clunies Ross, "Mythic Narrative in Saxo Grammaticus and Snorri Sturluson", Karsten Friis-Jensen, "Saxo Grammaticus's study of the Roman historiographers and his vision of history", Kai Hørby, "Saxo Grammaticus — Giurista, Canonista", Anatoly Liberman, "Snorri and Saxo on Útgardaloki, with Notes on Loki Laufeyarson's character, career, and name", Mats Malm, "The Otherworld Journeys of the Eighth Book of *Gesta Danorum*", Richard North, "Saxo and the Swedish Wars in *Beowulf*", Teresa Pàroli, "Ideali di vita e significato della morte nei primi nove libri dei *Gesta Danorum*", Giovanni Polara, "Tra fantasmi e poeti. Coincidenze e reminiscenze classiche nelle parti in versi dei *Gesta Danorum*", Diego Poli, "Il primitivismo in Saxo e Vico", Carlo Santini, "Intelligenza, astuzia e stratagemmi nei *Gesta Danorum*", Riccardo Scarcia, "L' "Ambleto" di Apostolo Zeno (tra Saxo e Shakespeare)", Paul Gerhard Schmidt, "Saxo Grammaticus — Ein Singulärer Fall in der Mittel-lateinischer Literatur?", Ute Schwab, "Blut trinken und im Bier ertrinken", samt Fabio Stok, "Note al testo di Saxo". Bidragen vittnar om en lyckad konferens som i många avseenden har berikat Saxoforskningen.

B.P.

*

Monica Axelsson, Noun Phrase Development in Swedish as a Second Language. A study of adult learners acquiring definiteness and the semantics and morphology of adjectives. XIV + 191 s. Stockholm 1994 (Centre for Research on Bilingualism, Stockholm University). ISBN 91-7153-277-3. Vad är lätt resp. svårt att lära sig beträffande svenskans sätt

att uttrycka bestämd och obestämd nominalfras? Detta är utgångspunkten för första delen av denna avhandling, där förf. inom ramen för SUM-projektet (Språkutveckling och undervisningsmodeller) undersöker nominalfraserna och adjektiven hos sextio informanter som följer en kurs i svenska som andraspråk. Tjugo informanter hade finska som modersmål, tjugo spanska, tjugo polska. Informanterna grupperades också med avseende på sin färdighet i svenska i tio hög- och tio lågpresterande från varje språk. Nominalfraser och adjektiv från två intervjuer, en vid kursens början och en vid dess slut fem månader senare, ligger till grund för studien.

Förf. urskiljer nio typer av nominalfraser för närmare studium. Till definitiva nominalfraser räknar hon namn, substantiv med slutartikel (*boken*), modifierare + naket substantiv (*min bok, denna bok, varje bok*), modifierare + substantiv med slutartikel (*hela boken, den här boken*), fristående artikel + adjektiv + substantiv med slutartikel (*den tunna boken*). Gruppen indefinita nominalfraser utgörs av nakna substantiv (*bok, tåg*), modifierare + naket substantiv (*tre böcker, inga hästar*), indefinit artikel + naket substantiv (*en bil*), indefinit artikel + adjektiv + naket substantiv (*ett rött hus*).

Resultatet visar tre stadier i tillägnandet av svenskans nominalfraser. Stadium 1, kännetecknat av typerna *Johanna, tre flickor, min bok*, uppnås av alla informanterna med relativt hög grad av korrekthet (90%). Stadium 2 omfattar nominalfrastyperna *hela dagen, flickan, en flicka*: denna nivå uppnås vanligen av de högpresterande informanterna men inte av de lågpresterande; ungefär 60% av fallen är korrekt använda. Stadium 3, slutligen, omfattar de komplexa nominalfraserna *ett gult hus* och *det gula huset*. Detta stadium uppnås endast av ett fåtal informanter, och graden av korrekt användning är låg (30%).

I sin studie av adjektiven konstaterar förf. att de intervjuade först använder adjektiv från de semantiskafälten Värde (*bra, lätt, rolig, snäll*), Dimension (*stor, liten, lång, kort*) och Ålder (*gammal, ny, ung*). Vanligtvis står adjektiven predikativt.

Förf. diskuterar resultaten av studierna bl.a. i termer av kommunikativa behov, input, transfer, helfrasinlärning, sambandet mellan tillägnandet av formen och tillägnandet av vokabulären. C.P.

Görel Bergman-Claeson, *Vi svenskar, vi människor och bomben. En semantisk analys av identifikationsramar och fiendebilder i pressdebatten om svenskt atomvapen 1952-1959*. 190 s. Uppsala 1994 (Institutionen för

nordiska språk vid Uppsala universitet). (Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet. 36.) ISBN 91-506-1031-7. ISSN 0083-4661. I denna avhandling redovisas framför allt användningen av pronomen *vi* i 1950-talets atomvapendebatt. Det universella *vi* med betydelsen 'alla människor' förekom nästan bara hos motståndarna till atomvapen, medan det partikulära *vi*, oftast med betydelsen 'svenskarna', var vanligast hos förespråkarna. De sistnämndas större behov av att utmåla fienden som aggressiv återspeglas i deras bruk av beteckningen *angripare* och i deras personifiering av fienden med pronomen som *han* och *denne*. Å andra sidan var det mest atomvapenmotståndarna som lät *motståndare* beteckna motsidan i själva debatten.

Att debatten fördes på atomvapenförespråkarnas villkor framgår enligt förf. både av att bägge parter använder den militära terminologin, t.ex. *taktiska atomvapen*, och av att motståndarna citerar förespråkarna, medan förespråkarna citerar varandra. En detaljstudie av två debattörers metaforik visar vissa skillnader dem emellan, framför allt att atomvapenmotståndaren i avskräckande syfte aktiverar bleknade metaforer.

S.H.

Stig Björklund, *Dalmålsstudier. Festskrift till Stig Björklund på 75-årsdagen den 19 februari 1994. 252 s. Uppsala 1994 (Dialekt- och folkminnesarkivet)*. (Skrifter utgivna genom Dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala. Ser. A: 24.) ISBN 91-85540-64-1. ISSN 0348-4475. Stig Björklund, "värmlänningen som vigde sitt liv åt dalmålen" (Maj Reinhammar i bokens förord), har sedan 1936 arbetat på ULMA med dalmålsundersökningen och den sedan 1961 utkommande *Ordbok över folkmålen i övre Dalarna*. Han hyllas här på sin 75-årsdag med ett urval artiklar av hans egen hand, vilka samtliga ägnas åt dalmålen. Bland dialektområden som behandlas kan nämnas Älvdalen, Rättvik, Ål, Malung, Sollerön, övre Dalarna och Lima-Transtrand. Dessutom analyseras två bröllopsdikter från 1600-talet, en på Orsamål och en på Moramål. Avslutningsvis meddelas en förteckning över Stig Björklunds tryckta skrifter 1944-1993, ett imponerande vittnesbörd om festföremålets framgångsrika verksamhet som bl.a. dialektolog och etnolog samt som kultur- och lokalhistoriker.

I redaktionskommittén har ingått Maj Reinhammar, Kristina Hagen, Margareta Källskog och Tapp John-Erik Pettersson (redaktör).

B.P.

Lars-Erik Edlund [och] Birgitta Hene, *Lånord i svenskan. Om språkförändringar i tid och rum. 182 s. Höganäs 1992 (Wiken). ISBN 91-7119-162-3*. Syftet med den här boken är att presentera och systematisera de viktigaste resultaten av forskningen runt utländskt inflytande på det svenska ordförrådet. Boken, som främst är avsedd att vara en universitetslärobok, ger inledningsvis en översikt över språklig variation och språkkontakter på olika plan, och redogör sedan mer ingående för olika aspekter på lexikala lån. Ett kapitel ägnas åt olika språks inflytande på svenskans ordförråd under olika tider, ett annat åt frågan varför lexikala lån introduceras och sprids i språkgemenskapen. Vissa huvudprinciper för lånens formella anpassning och deras påverkan på språkssystemet beskrivs i ett särskilt kapitel; även frågan om olika attityder till lån i svenskan får sitt eget kapitel. Förf. ger också exempel på undersökningar som rör kontakterna mellan svenskan och andra språk under olika tider. C.P.

Gust: Ericsson, *Folklivet i Åkers och Rekarne härader. 5. Sockenbeskrivningar. Härad, Fogdö, Vansö, Länna och Dunker. Utgivna av Magdalena Hellquist. XII + 77 s. + 24 pl. Uppsala 1994 (Dialekt- och folkminnesarkivet). (Skrifter utgivna genom Dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala. Ser. B: 18⁵.) ISBN 91-85540-68-4. ISSN 0348-4483*. Med denna volym fortsätter Magdalena Hellquist utgivningen av Gustaf Ericssons beskrivningar av folklivet i Åkers och Rekarne härader. Här skildras bl.a. fornlämningar i Härad, Fogdö och Vansö, och vidare får läsaren en mer omfattande beskrivning av Länna och Dunker, "dess land och vatten, folk och folkminnen". Avslutningsvis kommer några, som utgivaren påpekar, ibland ganska poänglösa anekdoter "om män och kvinnor af allmoget i Södermanland".

Gustaf Ericsson dog, ensam och förgrämd, för 100 år sedan. Hans insatser, som återspeglas i den här anmälda utgåvan och i tidigare utgivna delar i serien *Folklivet i Åkers och Rekarne härader*, visar att han borde ha hedrats, mer än vad som skedde, redan under sin livstid. Att ULMA nu ger ut hans skrifter är en senkommen men befogad äreräddning av en framsynt men under sin livstid i stort sett misskänd person som lade ner ett stort och hängivet arbete på att rädda en värdefull del av vårt kulturarv. B.P.

Sigurd Fries, Växtnamn då och nu. Artiklar sammanställda till Sigurd Fries sjuttioårsdag den 22 april 1994. 247 s. Umeå 1994 (distr.: Almqvist & Wiksell International). (Acta Universitatis Umensis. Umeå Studies in the Humanities. 118.) ISBN 91-7174-900-4. ISSN 0345-0155. Vid sin sjuttioårsdag hyllades Sigurd Fries med denna samling artiklar av festföremålet. De spänner över tiden från 1958 och fram till 1992. Artiklarna växlar mellan lärdomshistoriska studier, där växtords-terminologien hos S. A. Forsius, Peter Artedi, Linné och Elias Fries belyses, en regional översikt ("Dalarnas folkliga växtnamn"), åtskilliga ordstudier över enskilda växtbeteckningar (t.ex. *al*, *älgräs*, *fura* och *tall*, *havre* och *träjon*), språkvårdssynpunkter m.m. Sammantagna ger artiklarna en god bild av aktiviteten hos en forskare som inte bara är vår främste expert på växtbeteckningar utan också en skicklig dialektgeograf och ortnamnsforskare.

B.P.

Hälsinglands äldsta skattelängd. Hjälpsskattelängden "Gärder och hjälper" från år 1535. Med inledning och kommentarer utgiven av Stefan Brink. 175 s. Uppsala 1994 (Ortnamnsarkivet i Uppsala). (Skrifter utgivna genom Ortnamnsarkivet i Uppsala. Serie C. Källskrifter. 2.) ISBN 91-85452-18-1. ISSN 1104-571X. Utgifterna för avlöandet av de utländska legoknektarna i kriget mot Lübeck var mycket betungande för den svenska kronan. I ett värtaligt brev, utfärdat i mars/april 1535, bad därför Gustav I allmogen "ath komma oss tiil vndsethning på Riigisens vegna med en mögelig hielp, szom är, huar skattabonde xij öre och huar Landbo j marck ortuger vel xx skjillingen". Ett av resultaten av detta brev är den s.k. hjälpsskattelängden för Hälsingland, vilken nu finns utgiven av Stefan Brink. Av bokens inledande avsnitt framgår att längden tidigare i muntlig tradition inte har haft det bästa rykte som ortnamnskälla, främst beroende på en del korrupta namnformer. Brink kan dock visa att dessa koncentreras till vissa enstaka socknar och att det jämte dem finns åtskilliga ålderdomliga former av värde för namnforskningen. Utgivarens slutsats blir att längden som helhet är en bättre källa för ortnamnsforskarna än landskapets äldsta jordebok, från 1542. Genom att den också är den äldsta förteckningen över, i princip, samtliga bönder i Hälsingland, blir den därjämte mycket viktig för personnamnsforskare.

Huvuddelen av boken är givetvis själva skattelängden, som återges diplomatariskt. De i boken förekommande ortnamnen identifieras, varefter följer ett avsnitt med språkliga och ett med historiska kom-

mentarer. Personnamnen i längden får ett eget avsnitt. Till slut kommer en översikt över Hälsinglands beskattning vid medeltidens slut.

Både namnforskare och historiker har all anledning att känna tacksamhet över att den värdefulla källskriften nu finns tillgänglig och kommenterad i en vetenskapligt fullgod utgåva. B.P.

Ulla-Britt Kotsinas, Ungdomsspråk. 184 s. Uppsala 1994 (Hallgren och Fallgren). (Ord och stil. Språkvårdssamfundets skrifter. 25.) ISBN 91-7382-718-5. Det finns gott om fördomar om hur dagens svenska ungdomar talar, men så gott som ingen har seriöst undersökt vad som är myt och sanning inom detta område. Kotsinas bok om ungdomsspråket i några stockholmsförorter fyller därför en lucka i vårt vetande. Förf. studerar här ungdomsspråket i inspelningar av samtal mellan ungdomar i norrförort med huvudsakligen villabebyggelse och socialt mycket väletablerad befolkning, söderförort med flerfamiljshus och äldre egnahem och radhus, där befolkningen mest utgörs av lägre tjänstemän och arbetare, och västerförort med tätbefolkade höghusområden och dominans av invandrare och deras barn. I vart och ett av dessa områden gjordes under 1989–1991 inspelningar av samtal i grupper om 3–5 ungdomar i åldrarna 14–17 år för att få exempel på hur ungdomarna talade i informella gruppsamtal.

Resultaten av undersökningen visar dels på betydande skillnader mellan hur ungdomarna i de tre undersökningsområdena talar, dels att mycket också förenar de tre områdenas ungdomsspråk — hit hör främst den expressivitet som ungdomarna visar i sin språkanvändning, och deras språkliga kreativitet, som tar sig uttryck i nya slangord, uttal och former. Vissa drag kan också sägas vara gemensamma för stockholmsdialekten i stort. Kotsinas undersöker frekvensen av slangord (3,1 % av alla de yttrade orden vid en generös bedömning av vad som är slang) och svordomar (0,4 % av alla de yttrade orden), studerar inslaget av främmande språk (främst engelska), där förf. bl.a. kan påvisa hur ungdomarna ofta använder lån och citat från andra språk som ett medvetet stilmedel, och ägnar ett större avsnitt åt vad hon kallar "onödiga" småord, d.v.s. den flitiga användningen av ord som *liksom, va, ba, ju, då, alltså*. Ett närmare studium av dessa småord visar att de ofta har mycket bestämda uppgifter; *bara/ba* används t.ex. som fokuserare, avgränsare eller citatmarkör, med olika grad av fonetisk reducering i de olika användningarna. Också andra småord

har dubbel funktion som avgränsare och modifier, vissa används också som turtagningssmarkörer.

Kotsinas avslutar sin bok med en diskussion av dels ungdomsspråk och standardspråk, dels ungdomsspråk och språkförändringar. Det är en i bästa mening läsvärd bok som förf. skrivit: hon sammanfattar här resultaten av de forskningar i stockholmskt ungdomsspråk som hon till viss del tidigare rapporterat om i olika fackuppsatser och sätter in dessa resultat i ett större språksociologiskt sammanhang. Det är bara att hoppas att Kotsinas bok får en bred läsekrets — floran av fördomar runt ungdomars språk behöver en ordentlig beskärning, och Kotsinas utmärkta bok har goda möjligheter att hjälpa till med detta. C.P.

Sigurd Kroon, Det äldsta Lund. Dess ursprung och annat väsentligt. 126 s. Lund 1994 (Lund University Books). ISBN 91-7966-293-5. En av Sveriges äldsta ännu existerande städers förhistoria och äldre historia avhandlas här av medeltidsexperten Sigurd Kroon. Boken kretsar väsentligen kring tre problemkomplex: stadens ursprung, Knut den heliges gåvobrev och domkyrkans byggnadshistoria. Frågan om Lunds uppkomst vill förf. besvara med att denna bottnar i kungarnas och de äldsta biskoparnas behov av ett skånskt centrum, varifrån deras revirmarkerings- respektive visitationsresor kunde utgå. Från Lund gick sex vägar ut mot olika delar av landskapet, och den äldsta stadens centrum passade utmärkt för den för dessa resor nödvändiga hästbivacken. Att förf. nog är alltför djärv när han försöker underbygga sin tes med hjälp av stadens namn hindrar inte att hans tes är väl värd att överväga. — Frågorna om Knut den heliges gåvobrev och domkyrkans historia hänger delvis samman. Genom en storartad donation gav Knut den helige år 1085 kyrkan i Lund de ekonomiska möjligheterna att uppföra domkyrkan. Det rättsliga dokument som bekräftar donationen är gåvobrevet, utställt i Knut den heliges namn och daterat till 1085 men bevarat endast i avskrifter. Med stort skarpsinne och imponerande lärdom argumenterar Kroon för att brevet tillkom inte 1085 utan 1145, då domkyrkan invigdes. Detta får inte oviktiga konsekvenser för kyrkans byggnadshistoria. B.P.

Kulturgränser — myt eller verklighet? En artikelsamling utgiven av Lars-Erik Edlund. X + 359 s. Umeå 1994 (Institutionen för nordiska språk,

Umeå universitet). (*Diabas. Skrifter från den dialektgeografiska databasen inom Institutionen för nordiska språk vid Umeå universitet. 4.*) ISBN 91-88466-02-7. ISSN 0283-4952. De 22 uppsatser som publiceras i denna bok utgjorde ursprungligen bidrag vid ett tvär- och mångvetenskapligt symposium som hölls i Umeå 1990. Temat för artikelsamlingen är kulturgränsen, ungefär den gräns vid vilken olika kulturyttringars utbredning hejdas eller försvagas. I sin inledning ger utgivaren en översikt över den tidigare forskningen om kulturgränser och kulturområden i Sverige; denna forskning har viktiga utgångspunkter i de tidiga demografernas arbeten, liksom i arbeten av nordiska etnologer, kulturgeografer och forskare inom "Wörter und Sachen"-traditionen. Utgivaren berör också i sin inledning några viktiga nordiska kulturgränser. Av de språkvetenskapliga bidragen märks bl.a. Astrid Stedjes diskussion av gränsen som semiotiskt problem, Gun Widmarks tankar om hur språkgränser ska förstås, i anslutning här till Sigurd Fries artikel om dialektgränser och kulturgränser, Oskar Bandles artikel om språk- och kulturgränser i det västliga Norden, Margareta Källskogs presentation av överkalixmålet och Claes Christian Elerts aktuella dialektgeografi, vidare Lars Huldéns synpunkter på ortnamnsskicket i Österbottens svenskbygder och Gudrun Utterströms diskussion av personnamnen som gränsöverskridande och begränsande. C.P.

Ulla Laurén, *Tvåspråkiga och enspråkiga skolelevers skriftliga produktion. Performans och kreativitet. 243 s. Vasa 1994 (Universitas Wasaensis). (Acta Wasaensia. 37. Språkvetenskap. 4.)* ISBN 951-683-507-4. ISSN 0355-2667, 1235-791X. Förf. till denna avhandling har jämfört den fria skriftliga produktionen på svenska hos å ena sidan finsk-svenskt tvåspråkiga, å andra sidan enspråkigt svenska grundskoleelever i Vasa. Den ena delen av undersökningen går ut på att försöka mäta elevernas kreativitet med mått som antal bisatser per mening eller antal adjektivattribut per substantiv (som indicier på komplexitet), antal makrosyntagmer per uppsats (som indicium på produktivitet), lexikal variation i sammansatta substantiv (som indicium på variation) och förekomst av sällsynta sammansättningar (som indicium på unikheter). På det hela taget visar sig skillnaderna vara små mellan de bägge grupperna. Tydligast blir skillnaden i fråga om sällsynta sammansättningar, men så att de tvåspråkiga är överlägsna i årskurs 3 och 9 och de enspråkiga i årskurs 6.

Den andra delen är en felanalys. De tvåspråkiga eleverna gör signifikant fler syntaktiska och lexikala fel, medan de ortografiska och morfologiska felen fördelar sig jämnare. Förf. detaljanalyserar felen och räknar en stor del av de lexikala felen till finsk interferens, likaså vissa vanliga typer av syntaktiska fel. Hon diskuterar också vilka av interferensfelen som i själva verket återspeglar integrerade drag i tal-språklig finlandssvenska, t.ex. *var* som bisatsinledare eller konstruktionen *berätta åt någon*.

Elevernas betyg i svenska visar starkare samband med antalet fel (ju färre fel desto högre betyg) än med måtten på kreativitet, vilket kan stämna till eftertanke. S.H.

Pirkko Lilius, Språkval och ordval i tillfällesdiktningen i Finland 1700–1749. 298 s. Helsingfors (Svenska litteratursällskapet i Finland). (Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland. 587. Studier i nordisk filologi. 73.) ISBN 951-583-009-5. ISSN 0039-6842, 0356-0376. Seden att skriva dikter till livets högtider, till enskilda eller grupper, kan spåras tillbaka till antikens Grekland. I Finland kan man tala om tillfällesdiktning från och med mitten av 1500-talet, dess blomstringstid infaller under 1600-talet. Medan tillfällesdiktningen i Finland under denna tid är väl beskriven, finns så gott som inga studier av den efterklangperiod som infaller under 1700-talet; Lilius avhandling fyller således en lucka i vårt vetande. Valet av 1700-talets första hälft betingas också av övergången från äldre till yngre nysvenska, som äger rum under denna tid.

Syftet med avhandlingen är att beskriva språkvalet i tillfällesdiktningen med avseende på språkets situationella, sociala och stilistiska dimensioner. Förf. skildrar det litterära och historiska sammanhanget, redogör för det språkliga registret mot bakgrund av den allmänna språkliga mångfalden i 1600- och 1700-talens samhällen, diskuterar den stilistiska dimensionen av språkvalet, beskriver samspelet mellan social rang, litterär genre och språk, presenterar författarna till tillfällesdikterna och undersöker tillfällenas och språkens geografiska miljöer.

I andra delen belyser förf. bruket av främmande inslag i de av tillfällesdikterna som är skrivna på svenska. Förf. studerar de främmande orden, diskuterar den sociala dimensionen av dessa ord och belyser den stilistiska dimensionen och samverkan mellan språk, ord och litterär genre. Boken avslutas med en specialstudie om författaren Alexan-

der Hacks och hur han i två dikter återger åbosvenskan, en svenska anpassad efter finska språkvanor. C.P.

Christer Lindqvist, Zur Entstehung von Präpositionen im Deutschen und Schwedischen. 323 s. Tübingen 1994 (Max Niemeyer Verlag). (Linguistische Arbeiten. 311.) ISBN 3-484-30311-5. ISSN 0344-6727. Till ordklassen preposition räknas i traditionell grammatik inte bara prototypiska prepositioner som *av, i, med, på, under*, utan också mer komplicerade ord som *bredvid, bakom* och hela syntagmer som *med hjälp av, i ljuset av* o.d. Gränsen mellan vad som är preposition och vad som är något annat är inte knivskarp. Försök att hjälpa upp situationen genom att införa begrepp som "halvpreposition", "kvasi-preposition" och liknande förskjuter bara klassificeringsproblemet. I den här boken föreslår förf. en alternativ metod, som inte förutsätter existensen av ordklasser. För ordklassen preposition och prepositionsliknande företeelser inför han termen *prepositional*: denna term omfattar inte bara enkla prepositioner som *på* men också mer eller mindre lexikaliserade syntagm som *på någons vägnar, för någons skull, med avseende på* och liknande. Den prototypiska idealprepositionen definieras som en enhet med följande egenskaper: den styr en nominalfras med kasus dativ eller ackusativ, den är kontinuerlig och föregår sin rektion, den är kort, den hör inte till ett paradigm, den kan uppträda på flera olika platser i satsen, den kan kombineras med olika nominalfraser, den har ingen inre dependensstruktur. Mot bakgrund av denna definition kan andra prepositionaler mätas. Förf. beskriver olika grad av prepositionalisering och exemplifierar med svenska och tyska. I diskussionen av olika grad av avvikelser från den prototypiska prepositionen kommer förf. in på grammatikalisering av skilda slag, han diskuterar prepositionalernas rektion, placering, fonetiska substans, syntaktiska och semantiska flertydighet, dependenser mellan leden i flerledade prepositionaler, tendens till sammanskrivning (*fram på > frampå, upp emot > uppemot* och liknande). I ett avslutande kapitel jämför han sin prepositionalteori med andra teorier om prepositionalisering. C.P.

MISS. Meddelanden från Institutionen för svenska språket vid Göteborgs universitet. 1-5. 25+64+32+23+27 s. Göteborg 1994 (Göteborgs universitet, Institutionen för svenska språket). ISSN 1102-4518. Institutionen för

svenska språket vid Göteborgs universitet har startat en enkel rapportserie, kallad MISS. Innehållet skall enligt redaktionen "kunna vara skiftande: preliminära versioner av vetenskapliga artiklar, utredningar av allmänt intresse, recensioner, forskningsrapporter, licentiatuppsatser m.m.". Under 1994 har fem nummer kommit. Kerstin Norén skriver om lexikalisk flertydighet i tvärspråkligt perspektiv, Lars Alfvegren om förklaringen till ordspråket "kaka söker maka" och Agnes Ebeling om pragmatiskt valda översättningar av tyska substantiv till svenska i litterär text. Kerstin Nordenstam presenterar materialet i Korpus Gruppsam, bandinspelningar med vardagliga, icke styrda samtal i enkönade grupper. Helena Lund studerar hur nyorden i svenskan 1955-75 fördelar sig på ämnessfärer och jämför graden av purism i norska, danska och svenska. S.H.

Gerd Nordlander, Veva jämmt, din fan! Om rytm och klang i Nils Ferlins lyrik. 189 s. Uppsala 1994 (Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet). (Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet. 37.) ISBN 91-506-1041-4. ISSN 0083-4661. En av våra folkkäraste skaldar blir här föremål för en ingående undersökning av dikternas rytm, rim, allitteration och assonans. De diktsamlingar som analyseras är *En döddansares visor*, *Barfotabarn*, *Goggles*, *Med många kulörta lyktor*, *Från mitt ekorrhjul* samt den postumt publicerade *En gammal cylinderhatt*. Avhandlingen undersöker i tur och ordning rytm i metriska dikter, klang i metriska dikter, oregelbundenheter och upprepningar som förstärkande medel, plurala verbformer, ordvalets och ordformernas beroende av rytmen, samt rytm och klang i ometriska dikter. I ett kort men intressant avslutningsavsnitt skissas Ferlins utveckling fram till det suveräna behärskandet av sina uttrycksmedel i *Goggles* och därifrån till en viss vilshenhet i dikterna på fri vers, vars tekniker han tydligen inte helt lärde sig behärska. B.P.

Anita Nuopponen, Begreppssystem för terminologisk analys. 266 s. Vasa 1994 (Universitas Wasaensis). (Acta Wasaensis. 38. Språkvetenskap. 5.) ISBN 951-683-520-1. ISSN 0355-2667, 1235-791X. En av fackspråkforskningens grenar sysslar med terminologi och begreppssystem. I denna avhandling försöker förf. göra en syntes av teoribildningen inom området och exemplifiera med svenskt material. Hon utgår från österrikaren Eugen Wüster, som hon betraktar som pionjären, och prövar

senare teorier mot hans. Hennes egna originella bidrag är inte alltid så enkla att vaska fram, men det gör kanske inte så mycket.

Denna teoribildning har vuxit fram som ett svar på behoven i praktiskt terminologiskt arbete, och i viss utsträckning verkar den ha återupptäckt den filosofiska semantikens klassiska problem. Ett intressant resultat av den nära kontakten med praktiken är dock det starka medvetandet om att det inte räcker med logiska begreppssystem. En stor del av avhandlingen handlar om vad som där kallas ontologiska begreppsrelationer: del-helhet, rumslig och tidlig närhet, tillhörighet, interaktion o.s.v. Tillhörighet illustreras t.ex. med *kamera-stativ*, *traktor-släp* och interaktion med *långgivare-låntagare*, *kung-undersåte*.

Störande är att förf. valt en notation som är motsatt den gängse i språkvetenskapen. Det är ändå en rätt fast tradition att begrepp markeras med enkla citationstecken, medan deras uttryck markeras med kursiv. S.H.

Herman Schück, Engelbrektskrönikan. Tillkomsten och författaren. 190 s. Stockholm 1994 (Distribution: Almqvist & Wiksell International). (Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens Handlingar. Historiska serien. 22.) ISBN 91-7402-245-8. ISSN 0083-6788. De medeltida rimkrönikorna har länge varit centrala forskningsobjekt för både nordister och historiker, i mindre utsträckning för litteraturvetare. Denna bok av historikern Herman Schück inleds med en intressant översikt över forskningen om Karlskrönikan från 1860-talet och framåt. Här gjorde nordisten Erik Neuman på 1930-talet en bestående insats genom att identifiera hand 2 i huvudhandskriften med den låg-adlige, tyskbördige skrivaren Johan Fredebern. Genom sina egna undersökningar menar sig Schück kunna bekräfta Neumans antagande att Johan Fredebern inte bara skrivit utan också författat krönikans första del, den s.k. Engelbrektskrönikan. Schück påvisar att denna del framställer Karl Knutsson i en påfallande blek dager och att den bl.a. därför bör vara skriven strax efter Engelbrekts död. Han urskiljer vidare tre eller fyra ursprungligen fristående dikter som inarbetats i krönikan. Dessa dikter ser han som exempel på den annars förlorade tillfällesdiktning som skall ha föregått biskop Thomas frihetsvisa och etablerat den litterära genre som varit frihetsvisans förutsättning.

Intressant är också att Schück helt avvisar Erikskrönikan som litterär förebild för Engelbrektskrönikan. I stället räknar han med lågtyska förebilder. S.H.

Bengt Sigurd (ed.), Computerized Grammars for Analysis and Machine Translation. 148 s. Lund, Bromley 1994 (Lund University Press, Chartwell-Bratt). (Travaux de l'institut de linguistique de Lund. 29.) ISBN 91-7966-304-4, 0-86238-383-8. ISSN 0347-2558. I denna volym har samlats ett antal uppsatser av Bengt Sigurd och hans medarbetare Mats Eeg-Olofsson, Birgitta Lastow och Barbara Gawronska, som ett slags slutrapport från maskinöversättningsprogrammet Swetra. Flertalet av uppsatserna har publicerats tidigare i olika sammanhang.

Målet, att översätta automatiskt framför allt mellan svenska och engelska, har naturligtvis styrt utformningen av den formaliserade grammatik som beskrivs. Att den har prövats ut på autentiska texter gör den ändå intressant också i den allmänna grammatikteoretiska diskussionen, liksom i diskussionen om svensk grammatik. Forskargruppens teoretiska nyfikenhet visar sig dessutom i att man har skissat på alternativa formaliseringar. Till viss del hänger detta samman med försöken att översätta till och från språk som avviker starkare från svenska, t.ex. japanska eller slaviska språk. Men vissa av modellerna verkar ha tillkommit mest av teoretiskt intresse, hjälpligt ursäktat med pedagogiska behov. Det gäller en formalisering av Diderichsens sats-schema, en implementering av Chomskys bindnings- och styrningsgrammatik och en syntes av dessa båda traditioner i något som kallas Generalized Word Order Grammar. S.H.

Lars Steensland, Älvdalska växtnamn förr och nu. 108 s. + karta. Uppsala 1994 (Dialekt- och folkminnesarkivet). (Skrifter utgivna genom Dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala. Serie A: 25.) ISBN 91-85540-66-8. ISSN 0348-4475. Förf. är professor i slaviska språk i Lund men har också ägnat mycket tid och kraft åt studiet av älvdalsmålet. Formellt är hans arbete en växttermsordbok, med växtens rikssvenska beteckning som uppslagsord, följd av den latinska termen. Därefter kommer uppgift om växtens utbredning i Älvdalen och sedan de dialektala benämningarna, med proveniensuppgifter och tolkning. Åtskilliga botaniska och kulturhistoriska upplysningar berikar framställningen. Ett avslutande register över de behandlade älvdalska växtorden gör det möjligt att gå från den dialektala benämningen till motsvarande riksspråksterm. B.P.

Juhani Stenfors, Svenska på franskt manér. Om syntaktiska gallicismer i 1700-talets och det tidiga 1800-talets svenska. 232 s. Vasa 1994 (Univer-

sitas *Wasaensis*). (*Acta Wasaensia*. 36. *Språkvetenskap*. 3.) ISBN 951-683-500-7. ISSN 0355-2667, 1235-791X. I denna avhandling kartläggs förekomsten av ett antal gallicismer i tidig yngre nysvenska, från Dalin till den unge Tegnér. Det gäller *gå* att med framtidsbetydelse (*Jag går att förlora dig*), utelämnat reflexiv i typen *han tror veta allt*, utelämnad preposition framför infinitiv i t.ex. *han tillbringar tiden att läsa* ('genom att läsa'), konstruktion med preposition i stället för indirekt objekt i t.ex. *neka något åt någon* och konstruktion med reflexiv och *av* i t.ex. *bemästra sig af något*. Lite mera skissartat studeras också ett antal förekomster av prepositionsattribut med *av* såsom (*med*) *grymheten af en tiger*, *hufvudet af mannen* och *glasögonen utaf matroner*.

Nästan alla dessa konstruktioner saknas helt i ett kontrollmaterial från 1600-talet. De kulminerar hos gustavianerna: av de undersökta författarna är värdena högst hos Oxenstierna och Gustav III. Några av konstruktionerna lever i viss utsträckning kvar på 1900-talet, jfr exempel som *då vi nu gå att närmare undersöka saken*, *använda sig av något*, *riktigheten av påståendet*. S.H.

Stilsymposiet i Göteborg 21–23 maj 1992. Utg. av Peter Cassirer. 246 s. Göteborg 1994 (Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet). ISBN 91-87850-11-7. I denna volym redovisas 17 symposieföredrag, de flesta av svenskar eller finländare och behandlande svenskt språkmateriäl; det ingår dock bidrag av tre danskar och en islänning. Flertalet av författarna visar ambitioner att på ena eller andra sättet bidra till stilteorin: några av bidragen är övervägande teoretiska, med bara enstaka illustrationer. Av dem som är mera materialinriktade är åtskilliga inriktade på äldre språkskeden, med god spridning över århundradena. Volymen visar också att stilforskning kan ägnas åt diverse genrer och materiäl: Eva Lilja skriver t.ex. om Nils Svanbergs metrisk metod för dikttolkning, Lars Wollin om översättarens roll i stilhistorien, Anne-Marie Londen om samtalsstilen under en herrmiddag och Peder Skyum-Nielsen om lapidarstilistik, d.v.s. om vad som karakteriserar slogan som *Vær beredt*, *Hensigten helliger midlet* eller *Det er mælk, det er dejligt, det er ny energi*. S.H.

Svenskans beskrivning 20. Förhandlingar vid Tjugonde sammankomsten för svenskans beskrivning Umeå den 2–3 december 1993. Utgivare: Anders Holmberg och Kent Larsson. 409 s. Lund 1994 (Lund University

Press). ISBN 91-7966-278-1. ISSN 1102-3619. Volymer från sammankomsten för svenskans beskrivning innehåller denna gång bearbetade versioner av 35 föredrag av olika lödighet. Som exempel på innehållet kan nämnas att Gösta Bruce skriver om prosodisk strukturering i dialog, Christer Platzack om svensk syntax i nordisk belysning, Lena Ekberg om när normalt vägbetecknande prepositioner kan ange befintlighet vid vägens slut (t.ex. *Han stod tvärsöver scenen*), Mats Eriksson om anföringens funktion i ungdomars berättelser, Christina Melin-Köpilä om provinsialismer i svenskt elevspråk, Kerstin Nordenstam om symötet som talsituation, Görel Sandström och Anders Holmberg om analysen av norrländska sammansättningar av typen *nyhuse, gammsvartkjoln*, Ulf Teleman om gränsen mellan huvudverb och hjälpverb och Ljuba Veselinova om semantiken hos verbet *lämna*.

S.H.

Svenskt runordsregister. Utarbetat av Lena Peterson. 2 rev. uppl. 79 s. Uppsala 1994 (Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet). (Runrön. 2.) ISBN 91-506-1065-1. ISSN 1100-1690. Första upplagan av denna skrift anmälde i ANF 105 (1990). I den nya upplagan har införts nyfunna och återfunna inskrifter som publicerats i tidskriften *Fornvännen* efter 1988, sammanlagt tretton stycken. Dessutom har två nya uppslagsord införts och ett antal mindre onöjaktigheter rättats.

S.H.

Jan Svensson (red.), *Journalistik i förvandling. Om språk och texter i Expressen. 286 s. Lund 1994 (Institutionen för nordiska språk, Lunds universitet). (Nordlund. Småskrifter från Institutionen för nordiska språk i Lund. 19.)* ISSN 0281-5427. Under Jan Svenssons ledning har sju uppsatser om Expressens språk sedan starten 1944 författats av forskarstudenter och 60-poängsstudenter i Lund. Den övergripande frågeställningen har varit sambanden mellan språkförändring och andra samhällsförändringar. Teoretiskt har man främst anknutit till Norman Faircloughs så kallade textorienterade diskursanalys.

Uppsatserna behandlar valrapportering (Lena Lötmarker), beskrivning av epidemier (Anna Karin Lindberg), brottsbeskrivningar (Lina Paulsson), midsommarbevakning (Henrik Rahm), artiklar om personer i konflikt med myndigheter (Magdalena Barnekow), den uttryckta graden av säkerhet eller osäkerhet (Per Lagerholm) samt rubriker,

ingresser, mellanrubriker och bildtexter (Camilla Persson). Flera av uppsatserna visar hur både journalisten och den som porträtteras efter hand framträder allt personligare, vilket märks bl.a. på det ökade bruket av direkt anföring och av rums- och tidsangivelser. Bland de konstanta mönstren märks det rikliga bruket av militära metaforer; inte heller blir journalisterna vare sig mer eller mindre kategoriska under den undersökta perioden. S.H.

Sven Söderström, Arnäsmålet. Ordbok över en ångermanländsk dialekt. På grundval av Ella Odstedts samlingar utarbetad av Sven Söderström. 420 s. Uppsala 1994 (Dialekt- och folkminnesarkivet). (Skrifter utgivna genom Dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala. Serie A: 23.) ISBN 91-85540-65-X. ISSN 0348-4475. Den här anmälda ordboken bygger på Ella Odstedts samlingar från Arnäs' socken. Odstedt var etnolog och inte filolog, och utgivaren har rimligen haft ett visst arbete med att göra ordboken språkvetenskapligt tillfredsställande. Det kan kort och gott konstateras att han har lyckats väl därvidlag. Ett *præterita censeo* dock: ett språkprov med ljudskrift bör först återges ordagrant, med de använda dialektala orden och formerna, innan det översätts till riks-språket. Att så inte har skett här hindrar inte att den omsorgsfullt utarbetade ordboken är ett värdefullt tillskott till vår dialektologiska litteratur. B.P.

Tabu, verklighet, språk. Tio uppsatser om folkliga tabueringsföreställningar och taxonomier utgivna av Lars-Erik Edlund. 230 s. Stockholm 1992 (Carlsson Bokförlag). ISBN 91-7798-584-2. Uppsatserna i den här volymen har sitt ursprung i ett minisymposium anordnat av institutionen för nordiska språk i Umeå 1988 om folkliga taxonomier och tabueringsföreställningar. En översikt över tabuföreställningarnas teoretiska förutsättningar ges i en längre uppsats av religionshistorikern professor Åke Hultkrantz; i dennes andra bidrag tillämpar han de principiella ståndpunktstaganden som anlagts i den första uppsatsen på tabueringsföreställningar kring fisket. Symposiets andra huvudtema belyses av etnografen docent Carl-Axel Silow: denne redogör i sin första uppsats i volymen för grunderna inom etnovetenskapen. Enligt denna måste en kultur studeras i sina egna termer: forskarens uppgift är dels att upptäcka och beskriva kulturelement sådana som kulturbärarna inom kulturen själva uppfattar dem, och undersöka hur dessa

element är kognitivt organiserade inom kulturen, dels att jämföra olika kulturer med hjälp av en i möjligaste mån kulturfri referensram. Silow tillämpar i sin andra uppsats i volymen de etnovetenskapliga principerna på traditionell svensk etnoornitologisk taxonomi i en fältstudie av svensk fågeltaxonomi i Sandsjöbacka naturreservat.

Ytterligare sex uppsatser belyser bokens temata närmare. Sigurd Fries ställer sig den i sammanhanget intressanta frågan varför det tycks finnas så få noord för växter — det enda säkra fall som Fries kan dra fram rör norska ord för enen. Tre uppsatser behandlar förhållanden vid säljakt: Ann-Catrine Edlund skriver dels om ord för sälar på svenskspråkigt område, dels om säljägarnas olika sätt att indela och namnge sälar av olika slag, och Asbjørg Westum Lindmark redogör för isterminologin i säljägarsamhället. De övriga två uppsatserna i volymen handlar om folklig botanik och dialektala namn på gräs (Margareta Svahn) och betydelsefältet 'våtmark' i en del av Norrbotten (Staffan Wiklund). Volymen innehåller också en inledning av Lars-Erik Edlund, där bakgrunden till symposiet tecknas. C.P.

Kaarlo Voionmaa, On the Semantics of Adult Verb Acquisition. VIII + 251 s. Göteborg 1994 (Department of Linguistics, University of Göteborg). (Gothenburg Monographs in Linguistics. 12.) ISBN 91-628-1353-6. I denna avhandling, som ingår i resultatrapporteringen från ett europeiskt tvåspråkighetsprojekt bekostat av medel från European Science Foundation, undersöker förf. verbbruket hos två finska och två spanska vuxna immigranter som varit i Sverige mellan ett och två år. Syftet med undersökningen var dels att undersöka vilka verb som inlärarna använde vid olika tillfällen och i olika kommunikations-situationer, dels att undersöka den semantiska komplexiteten hos inlärarnas och infödda svenskars verbvokabulär.

Informanterna spelades in tre gånger under en period på som högst två år; vid alla tillfällena fick de dels återberätta en sekvens från en film, dels delta i ett samtal med en svensk motpart. Förf. undersökte också verbbruket hos modersmålstalande (svenska, finska, spanska) i dessa två situationer.

Resultatet av undersökningen visar att inlärarna skapar sin verbvokabulär i målspråket genom att utnyttja den kunskap de redan har om verb med delvis överlappande betydelser i modersmålet. Förf. studerar här särskilt 17 vanliga verb som har åtminstone 43 olika betydelser gemensamma i finska, spanska och svenska: det rör sig om *vara*,

ha (både huvudverb och hjälpverb), *kunna, komma, göra, säga, gå, ge, se, måste, hålla, veta, låta, känna, prata och tänka*. När det gäller frågan om hur inlärarna använder sin kunskap konstaterar förf. att inlärarna försöker använda verben i olika slags kommunikationssituationer på ett adekvat sätt, att de ofta använder vanliga svenska verb och att de ofta använder sådana verb som har motsvarigheter i deras eget modersmål. C.P.

*

Olof Brattö, *Personnamn i Bohus län. II: Skilda namn*. 221 s. Göteborg 1993 (eget förlag). Förf. till de två arbetena om personnamn i Bohus län är inte amatörforskare, vilket felaktigt uppgavs i anmälan av del I (ANF 108 (1993): 220), utan högst professionell, professor emeritus i romanska språk, med romanska personnamn som specialitet. Den andra delen inleds med fem översiktsartiklar om namns "betydelse", namnmodets växlingar, lärda och folkliga namnformer, en sammanfattning av utvecklingen 1300–1700 samt statistiska bearbetningar av namnförrådet i 1748 års mantalslängd. Resten av boken upptas till största delen av alfabetiskt ordnade artiklar om skilda personnamn. Före de avslutande sidorna med material- och litteraturredogörelser samt register kommer ett avsnitt med goda råd om hur släktforskare skall hantera det personnamnsmaterial de möter i olika slags källor. B.P.

Kåre Hoel, *Bustadnavn i Østfold. 1. Hobøl*. Utgitt av *Avdeling for navnegransking, Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap, Universitetet i Oslo, ved Tom Schmidt*. 245 s. + 1 löst kartblad. Oslo 1994 (Solum Forlag A/S). ISBN 82-560-0932-2. Redan år 1949 ansökte arkivchefen vid dåvarande Norsk stadnamnarkiv om medel för att ge ut en reviderad utgåva av Oluf Ryghs *Norske Gaardnavne* (NG), med syfte att kontrollera Ryghs uttalsuppgifter och supplera sakupplysningar och namnkommentarer samt att utvidga verket till att omfatta också yngre bebyggelsenamn. Hösten 1950 utsågs Kåre Hoel till projektledare. Han satte snabbt i gång med fält- och excerperingsarbete i Østfold. Det manus om namnen där som förelåg vid hans död 1989 är delvis utarbetat efter andra principer än de som de norska namnforskarna skulle föredra i den tänkta landsomfattande *Norske bustadnavn*, och det

utges därför som ett separat arbete. Namnen behandlas i samma ordningsföljd som i NG. Utgivaren har lagt ner ett stort och framgångsrikt arbete på att ge full rättvisa åt både Oluf Ryghs och Kåre Hoels insatser och markerar också tydligt sina egna kommentarer. Ett av Schmidt författat avsnitt ger en värdefull översikt över efterleder och ord vilka förekommer i enledade ortnamn, med uppgifter om bl.a. betydelse(r) och utbredning. Registren omfattar ortnamn i Hobøl, ortnamn utanför Hobøl, efterleder, andra ord samt dop- och tillnamn.

Ett olyckligt tryckfel i innehållsförteckningen placerar facsimilen av Oluf Ryghs interfolierade utgåva av 1838 års matrikel på s. 44–45. Läs 244–245. I övrigt är Avdeling for navnegransking att gratulera till en mönstergill utgåva av den framstående ortnamnsforskaren Kåre Hoels arbete.

B.P.

Bent Jørgensen, Stednavneordbog. 2. udgave. 357 s. København 1994 (Gyldendal). ISBN 87-00-17898-5. Den s.k. första upplagan av *Stednavneordbog* består av tre små band som under samlingstiteln *Dansk stednavneleksikon* kom ut i början av 1980-talet och som vart och ett täckte en del av Danmark. Redan då uttrycktes önskemål om att de tre häftena skulle slås samman till ett band. Det är det som nu har skett. Därjämte har urvalet namn utökats, och en hel del enskilda artiklar har reviderats sakligt och språkligt. Artiklarna håller genomgående en vetenskapligt hög nivå (dock vill anmälnaren sätta ett frågetecken för påståendet i artikeln *bebyggelsesnavne* att "navnene med afledningsendelser" stammar från tiden före och delvis under vikingatiden; vilka ändelser utöver *-inge* avses?). Den danska allmänheten och de nordiska namnforskarna kommer att ha stor glädje av den behändiga enbandsutgåvan. Nu väntar vi bara på en svensk motsvarighet — en norsk finns som bekant redan.

B.P.

Asbjørn Karbø og Kristoffer Kruken, Blåmann og Lykle. Norske geitnamn. 190 s. Oslo 1994 (Novus forlag). ISBN 82-7099-212-7. Agronom Asbjørn Karbø och försteamanuensen vid Avdeling for navnegransking, Oslo universitet, Kristoffer Kruken, gav 1991 ut en bok om norska konamn (*Gullhorn og dei andre. Kunamn i Noreg*, anmäld i ANF 107 (1992): 284 f.). Författarparet återkommer nu med en liknande bok om getnamn. Den inleds med ett faktsäckat avsnitt om gethållning förr och nu och med skildringar av getens roll i sagor,

ramsor och locksånger. Därefter redovisas materialet källart för källart — äldre skriftliga källor, muntliga källor, kataloger från husdjursutställningar, officiella förteckningar m.m. Namnen frekvensberäknas och delas upp efter sin innebörd (karaktiserande namn, personnamn, "kändisnamn" — som alltså särhålls från andra personnamn — etc.). Till slut kommer, i ett appendix som är lika stort som själva huvuddelen, en förteckning över alla insamlade namn — sammanlagt närmare 8 000 — med uppgift om proveniens. B.P.

Eva Villarsen Meldgaard, Den store navnebog. 287 s. København 1994 (Aschehoug). (Aschehoug Fakta.) ISBN 87-7512-710-5. Förf., som är en väletablerad personnamnsforskare, presenterar här en mycket användbar dansk förnamnsordbok. Som hon själv nämner i förordet bygger en väsentlig del av hennes arbete på Birthe Hjorth Pedersens och Lis Weises *Fornavnebogen* (anmäld i ANF 105 (1990): 222), ur vilken bl.a. en del intressanta utbredningskartor för skilda tider och områden har hämtats. I inledningen diskuteras den komplicerade frågan om vad som menas med ett förnamn, och dessutom tecknas förnamnets historia. Vidare får läsaren statistik över de kronologiskt och regionalt populäraste namnen i Danmark. I avsnittet får man exempelvis veta att *Kasper* är ett av de tio mest brukade namnen på Själland samt att *Brian* är vanligt på Lolland-Falster och *Anja* på Bornholm. I ett avsnitt om almanackan hävdas att i Sverige "barnets navnedag er lige så vigtig som dets fødselsdag", vilket nog få svenskar skulle hålla med om. Något förvånande är också att Danmark är med i förteckningarna över de tio vanligaste namnen i "udlandet". Väsentligast i boken är givetvis själva namnlistan, där det meddelas mycket värdefull information inte bara, som vanligt är i personnamnsordböcker, om namnets etymologi utan också om hur många som bär namnet, om när det har varit och var det är vanligast, och om det är på väg upp eller ner på popularitetslistan. — Det gedigna arbetet har alla utsikter att bli en klassiker och att för lång tid fungera som ett standardverk. B.P.

Ingemar Olsson, Gotländska ortnamn. 192 s. Visby 1994 (Ödins Förlag Hanseproduktion AB). ISBN 91-85716-73-1. Gotlandskännaren och ortnamnsforskaren Ingemar Olsson gav 1984 på AWE/GEBERS ut en bok med titeln *Ortnamn på Gotland*. Den var liksom andra verk i förlagets s.k. landskapsserie tänkt att fungera som ett standardverk

men blev, också liksom andra delar i serien, genom en korttänkt förlagspolicy tidigt realiserad, utan tanke på nytgivning. Olssons nya bok fyller därför en besvärande lucka i den uppsättning handböcker som alltid bör finnas tillgänglig i bokhandeln. Verket är i jämförelse med det tidigare arbetet betydligt utökat och innehåller åtskilliga nyskrivna partier. Den inleds som sig bör med en ingående diskussion av namnet *Gotland* och fortsätter med att dryfta stadsnamnet *Visby*. Nästa avsnitt tar upp några mer betydande namngrupper — *-lausa*, *-lausä*, *-hajm*, *-inge/-unga*, *-by* och *-städe*. Förf. beskriver sedan i tur och ordning namn på socknar och gårdar, vatten och vattendrag, namn med anknytning till stranden och havet, ägonamn och "Färö-namn". Ett avslutande kapitel avhandlar ortnamnen och kulturlandskapet, med en diskussion om vad ortnamnen har att berätta om bl.a. hednisk kult, tings- och avrättningsplatser, vägar, hamnar och vårdkasar.

Både som forskare och popularisator står förf. i *Gotländska ortnamn* på höjden av sin förmåga. Kunnigt och omdömesgillt, entusiasmerande och lästlöst ger han en bild av vår största ös namn- och kulturhistoria. Boken önskas ett längre och lyckligare liv än föregångarens.

B.P.

Ortnamn värda att värda. Föredrag från Riksantikvarieämbetets symposium Ortnamnskultur, Stockholm 5-7 maj 1993. Redaktör: Göran Ulfspärre. 171 s. Stockholm 1994 (Riksantikvarieämbetet). ISBN 91-7192-917-7. Intresset för namnvård har under de senaste decennierna avspeglats i en rad konferenser som helt eller till största delen har ägnats frågan. NORNA ordnade redan 1977 ett symposium på Hanaholmen utanför Helsingfors om ortnamnsvård och ortnamnsplanering. Lantmäteriverket följde efter med ett liknande symposium i Gävle 1982. År 1989 dryftades aktuella frågor inom ortnamnsvården vid en sammankomst ordnad av dåvarande DOVA och Göteborgs universitet. Och 1993 fungerade Riksantikvarieämbetet som värd vid en konferens med titeln *Ortnamnskultur*, vars handlingar nu har getts ut. Syftet med konferensen var inte bara att diskutera praktiska och teoretiska frågor inom namnvården och namnplaneringen utan också att från olika synpunkter visa på ortnamnens kulturhistoriska och emotionella värde, vilket bidrag av Jan Paul Strid, Lars Huldén och Bent Jørgensen vittnar om. Thorsten Andersson diskuterar i den första artikeln i boken ortnamnens existentiella villkor. Namnvårdsfrågor i våra nor-

diska grannländer belyses i bidrag av Ritva Liisa Pitkänen, Peter Slotte, Botolv Helleland, Halldis Sandsdalen och Kaisa Rautio Helander, medan ortnamnen i administrationen behandlas av Sigurd Rahmqvist, Göran Ulfsparré och Hans Ringstam. Den för närvarande viktigaste frågan av alla, nämligen hur ortnamnsskyddet skall kunna stärkas (t.ex. genom en namnlag), belyses av Anki Mattisson, Olle Millgård, Halldis Sandsdalen, Josef Rydén, Eva Brylla och Klas-Göran Selinge.

B.P.

Mats Wahlberg, Uppsalas gatunamn. 380 s. Uppsala 1994 (Ortnamnsarkivet i Uppsala). (Skrifter utgivna genom Ortnamnsarkivet i Uppsala. Serie A: Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Uppsala län. Del 5:1. Uppsala kommun. Uppsalas gatunamn.) ISBN 91-85452-19-X. ISSN 0349-4381. Det här anmälda verket utges samtidigt genom Uppsala kommuns namnberedning och historiekommitté som volym IX:1 i serien *Uppsala stads historia*. Utförligheten, den omsorgsfulla dokumentationen och de omdömesgilla namntolkningarna gör att boken hamnar i främsta ledet bland monografierna om svenska städers namn. Materialet är kronologiskt ordnat. Först behandlas själva namnet *Uppsala*. Därefter kommer ett avsnitt om namn på gator, torg och broar i staden före stadsregleringen 1643. Det tredje kapitlet skildrar 1643 års stadsreglering samt 1669 års namnkommitté och 1671 års stadskarta och ger därefter i korta drag en bild av utvecklingen under de tre senaste seklerna. Det fjärde och mest omfattande kapitlet — ca 230 sidor — har rubriken "Nutidens gatunamn i Uppsala" och dokumenterar gatunamnen kommundel för kommundel. I en efterskrift skildrar ordföranden i Uppsala kommuns namnberedning, rektor Åke Norén, från sina utgångspunkter arbetet med gatunamnsfrågor i Uppsala under 1900-talet.

Boken är rikt illustrerad med kartor samt foton av namnbärande platser och av personer vilkas namn nu återfinns i gatunamn. B.P.

Vikingetidens sted- og personnavne. Rapport fra NORNAs 22. symposium i København 14.-16. januar 1993. Redigeret af Gillian Fellows-Jensen [og] Bente Holmberg. With summaries in English or German. 228 s. Uppsala 1994 (NORNA-förlaget). (NORNA-rapporter. 54.) ISBN 91-7276-052-4. ISSN 0346-6728. Med berömvärd snabbhet kommer nu en rapport från det NORNA-symposium om vikingatidens ort- och

personnamn som arrangerades i Köpenhamn i januari 1993. Antalet deltagare var 35, och de 11 föredrag som hölls publiceras samtliga här. De är inte fler än att de alla kan nämnas: Doreen J. Waugh, "Shetland place-names and dialect: A tribute to Jakob Jakobsen", W. F. H. Nicolaisen, "Viking place names in Scotland", Ulf Timmermann, "Kan middelalderlige personnavne bære vidnesbyrd om vikingetidens nordboer ved Slesvigs vestkyst?", Gillian Fellows-Jensen, "Vikinger i England og Normandiet: Hvad stednavnene fortæller", Tom Schmidt, "Vikingtidens *by-* og *bø-*gårder på Vestlandet i Norge", Lennart Elmenvik, "Ortnamnselementet fornnordiskt *-staðir* — innebörd och ursprung", Bent Jørgensen, "Marknavne i Danmark i vikingetiden", Svante Strandberg, "Om förhållandet mellan runantroponymer och ortnamnsförleder. En förberedande undersökning", Michael Lerche Nielsen, "Fremmed indflydelse i det danske runemateriales personnavneforråd", John Kousgård Sørensen, "Nye vikingetidsnavne", och Eva Villarsen Meldgaard, "De kristne personnavne kommer". Boken avslutas med ett ortnamns- och ett personregister. B.P.

Kurt Zilliacus, Orter och namn i "Finska skären". 146 s. Helsingfors 1994 (Konstsamfundet). (Föreningen Konstsamfundets publikationsserie. 15.) ISBN 951-95948-9-2. Åbolands skärgårdsnamn blir här föremål för intressanta analyser av en av våra främsta finlandssvenska ortnamnsexperter. Boken inleds med en teoretisk diskussion av ortnamnsfunktion och semantik. Därefter beskrivs Åbolands kolonisations- och namnhistoria. I ett omfångsrikt avsnitt analyseras vidare Åbolandsdelen av det på latin avfattade 1200-talsitinerariet, som beskriver sjövägen från Danmark längs den svenska och finländska kusten till Porkala och därifrån till Estland. Avslutningsvis skildras ortnamns villkor vid en språkgräns, och i åtta givande statistiska redovisningar får läsaren information om fördelningen mellan olika namn, om vad för slags namn och vilken namnled som anpassas till det andra språket, om lånenamnens språkliga fördelning på olika områden och namntyper m.m. Undersökningen, som baserar sig på sammanlagt 2 117 namnpar, manar till efterföljd i andra språkgränsområden. B.P.

Övriga namn. Handlingar från NORNA:s nittonde symposium i Göteborg 4-6 december 1991. Redigerade av Kristinn Jóhannesson[,] Hugo Karlsson [och] Bo Ralph. With summaries in English or German. 369 s.

Uppsala 1994 (NORNA-förlaget). (NORNA-rapporter. 56.) ISBN 91-7276-054-0. ISSN 0346-6728. Övriga namn är en inte särskilt logisk men svårersätlig term för alla egennamn som inte är ort- eller personnamn. Bland de svenskar som har sysslat med utforskningen av detta slags namn märks främst förre arkivchefen i Göteborg Hugo Karlsson, och han blev också huvudansvarig för den första nordiska konferens som i sin helhet ägnades övriga namn. Den nu utgivna symposierapporten inleds med tre principiella studier: Thorsten Andersson, "Olika egennamnskategorier — förenande och särskiljande drag", Bent Jørgensen, "Visse propriier og uvisse. Et afgrænsningsforsøg", och Bengt Pamp, "Övriga namn och andra. Ett försök till gruppering av egennamnen". Övriga mer teoretiska bidrag är Hans Karlgren, "Kommerciella namn", Bjarne Rogan, "Navn eller nummer? Motiver for navngiving av ting", och Mats Rydén, "Vad är ett växtnamn? Några tankar kring växtnamn och växtnamnsforskning". Övriga artiklar grupperas kring olika namnkategorier: husdjursnamn (Eva Villarsen Meldgaard, Elina Anttila, Eivind Weyhe, Gudlaug Nedrelid, Kristoffer Kruken, Wolter Ehn), lok- och bilnamn (Hugo Karlsson, Gudrun Utterström, Reinert Kvillerud), fartygsnamn (Sibylla Haasum, Bertil Sandahl, Lilliane Højgaard Holm) samt namn på företag o.d. (Birgitta Ernby/Kerstin Paulsson, Eivor Nylund Torstensson, Botolv Helleland).

B.P.

Författarna

- Delsing, Lars-Olof*, högskolelektor, FD, Lunds universitet, Institutionen för nordiska språk, Helgonabacken 14, S-223 62 Lund, Sverige
- Ekberg, Lena*, forskarasistent, docent, Lunds universitet, Institutionen för nordiska språk, Helgonabacken 14, S-223 62 Lund, Sverige
- Falk, Cecilia*, forskarasistent, FD, Lunds universitet, Institutionen för nordiska språk, Helgonabacken 14, S-223 62 Lund, Sverige
- Hellberg, Staffan*, professor, Stockholms universitet, Institutionen för nordiska språk, S-106 91 Stockholm, Sverige
- Jackson, Elizabeth*, Ph. D., Haus 265, A-4893 Zell am Moos, Österrike
- Kristoffersen, Kristian E.*, Universitetsstipendiat, Avdeling for leksikografi, Universitetet i Oslo, Boks 1001 Blindern, N-0315 Oslo, Norge
- Krogh, Steffen*, lektor, lic. phil., Institut for germansk Filologi, Aarhus Universitet, hus 326, DK-8000 Århus C, Danmark
- Meijer, Jan*, lektor, Irenestraat 6, 8019 XC Zwolle, Holland
- Pamp, Bengt*, docent, Dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund, Helgonabacken 14, S-223 62 Lund, Sverige
- Platzack, Christer*, professor, Lunds universitet, Institutionen för nordiska språk, Helgonabacken 14, S-223 62 Lund, Sverige
- Richardson, Peter*, Assistant Professor, Ph. D., Department of English, College of Arts and Sciences, University of North Texas, P.O. Box 13827, Denton, Texas 76203-6827, U.S.A.
- Tolley, Clive*, Ph. D., 83 Westwood Park, London SE23 3QQ, England

MEDDELANDE

Till nya ledamöter av redaktionen för Arkiv för nordisk filologi efter †Bjarne Fidjestøl och †Bengt Loman har från och med 1994 utsetts professorerna Ernst Håkon Jahr, Tromsø, och Mirja Saari, Helsingfors.

Lund i november 1994

Bengt Pamp och Christer Platzack